

Bokstart

Rapport: Prosjektevaluering
av Bokstart-prosjektet

Natalia Kucirkova, Elisabeth Stray Gausel,
Ann Kristin Kolstø-Johansen
Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger

Vibeke Grøver
Universitetet i Oslo

Innhold

Sammendrag.....	4
1 Introduksjon	7
1.1 Viktigheten av lesing for små barn.....	8
1.2 Bokgave-prosjekter verden rundt.....	10
1.3 Beskrivelse av Bokstart-innsatsen i Norge.....	11
1.4 Bokvalg	14
1.5 Endringer som følge av koronasituasjonen.....	14
2 Evalueringsdesign.....	17
2.1 Utvalgene	17
2.2 Datainnsamlingsstrategier.....	19
3 Resultater	23
3.1 Samarbeid mellom aktørene	23
3.2 Merverdi av Bokstart for helsestasjoner.....	24
3.3 Merverdi av Bokstart for biblioteker	26
3.4 Verdi og effekt av prosjektet for deltakende familier fra helsestasjoner og biblioteker.....	28
3.5 Foreldrenes syn	31
4 Konklusjoner	41
4.1 Fra spørreundersøkelsen.....	41
4.2 Fra intervjuene med foreldre.....	42
4.3 Evalueringsbegrensninger	42
4.4 Anbefalinger	43
Referanser.....	46
Tillegg	48
Tillegg 1: Spørsmål i spørreundersøkelsen	48
Tillegg 2: Åpne spørsmål og svar (spørreundersøkelse).....	51
Tillegg 3: Intervjuspørsmål til foreldrene.....	65

Sammendrag

Bokstart er et prosjekt som ble drevet av *Foreningen !les* i 2019–2022 i Oslo kommune.

Foreningen !les er en ideell organisasjon som har som mål å spre leselyst og skape lesere blant barn. Bokstart er et internasjonalt anerkjent program som opprinnelig kom fra Storbritannia, hvor det var kjent som Bookstart. Kjernen i programmet er den forskningsbaserte tanken om at barn som blir lest for fra tidlig alder, får en god start på livet. Bokstarts nøkkelmekanisme for å oppmuntre voksne til å lese for barna sine fra de er små, er å gi familiene bøker og informasjon om viktigheten av å lese for barn.

Med økonomisk støtte fra danske Egmont Fonden startet Foreningen !les en modifisert versjon av Bookstart-programmet i Norge. Målet med prosjektet var å oppmuntre foreldre til å lese for barnet sitt, snakke om bøker og gradvis utvikle et godt og livslangt forhold til lesing og litteratur hos barn, slik at de utvikler gode leseferdigheter. Dette passer med Foreningen !les sitt overordnede mål, som er å skape lesere blant barn og unge.

Prosjektet var rettet mot småbarnsfamilier bosatt i Norge og innebar samarbeid med helsestasjoner og biblioteker om å levere bøkene og informasjonen til foreldrene. Tilbudet har omfattet barn fra 0–3 år og foreldrene deres.

Denne rapporten oppsummerer prosjektet og viktige funn fra prosjektets evaluering. Evalueringen ble utført av Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger, ved professor Natalia Kucirkova og forskningsrådgiverne Elisabeth Stray Gausel og Ann Kristin Kolstø-Johansen. I tillegg har professor Vibeke Grøver ved Universitetet i Oslo bistått i evalueringen i 2021–2022. Evalueringen fokuserer på erfaringer som ble rapportert av tre sentrale aktører i prosjektet: biblioteker, helsestasjoner og foreldre til deltakende barn. Analysen består av svar fra en spørreundersøkelse stilt til helsestasjoner og biblioteker samt av semistrukturerte intervjuer med et utvalg av foreldre.

Resultatene av evalueringen viser følgende hovedtrender

Alle foreldrene som deltok som informanter i studien, rapporterte at de leste for sine barn. Foreldrene vektla først og fremst den følelsesmessige betydningen av å lese for barnet; å lese sammen ga anledning til en rolig stund, der boken skapte en ramme for felles oppmerksomhet og tilknytning. Foreldrene ga uttrykk for mange synspunkter på bøkene som inngikk i Bokstart-prosjektet. Selv om flere foreldre vurderte at Bokstart-prosjektet ikke hadde endret deres egne vaner med lesing for barnet, uttrykte samtlige at de syntes det var et fint tilbud som de håpte var kommet for å bli. Også helsesykepleierne og bibliotekarene uttrykte at Bokstart-prosjektet

bør fortsette. Helseesykepleierne opplevde at prosjektet ga en anledning til å snakke med foreldre om barnets språkutvikling, mens bibliotekarene uttrykte at prosjektet ga mulighet for å nå ut til foreldre som ellers ikke leser for sine barn. Informantene hadde variert syn på hvordan samarbeidet mellom helsestasjonen og biblioteket hadde fungert.

Anbefalinger

Ved videre utvikling av prosjektet bør det vurderes hvordan samarbeidet mellom to av de viktigste aktørene i prosjektet, helsestasjonene og bibliotekene, kan styrkes. Barnebøkene bør velges ut fra at familiene som mottar bøkene, har svært ulike bakgrunner. Prosjektlederne kan vurdere å etablere en gruppe av foreldre som piloterer barnebøker. Dersom bøker med tekst gjøres tilgjengelige på flere språk, eventuelt i digitale versjoner, vil flere familier ha mulighet til å lese for sine barn på familiens foretrukne språk. Prosjektet vil dermed også kunne bidra til å styrke barns flerspråklige utvikling.

1 Introduksjon

Bokstart er et internasjonalt anerkjent program som har som hovedmål å skape leselyst og leseglede hos barn fra tidligst mulig alder.

Programmet legger hovedvekt på foreldres lesing av bøker for deres barn, det vil si historier og rim for å fremme barns språk, emosjon og sosiale utvikling. Programmet utføres i ulike versjoner, men kjernen i alle Bokstart-prosjektene er bokgaver: foreldre til barn mellom 0 og 3 år mottar en gratis bok og en informasjonsbrosjyre om lesing. I enkelte land gis bokpakken direkte til familiene, og i andre land gis den til familiene fra fagfolk i barnehelsetjenesten. I den norske versjonen av «Bookstart» ble boken delt ut til foreldrene da de besøkte helsestasjonen. I tillegg var lokalbiblioteket involvert i å dele ut en bokgave for å få deltakerne til å engasjere seg i biblioteket og etablere gode leserutiner.

Selv om prosjektet involverte samarbeid med flere kommuner og fylkesbiblioteker samt Sametinget, er denne rapporten begrenset til opplevelsen av Bokstart ved helsestasjoner, biblioteker og foreldre tilhørende i Oslo kommune.

Rapporten er hovedsakelig en vurdering av utsagn og svar fra foreldre, bibliotekarer og helsesykepleiere som deltok i prosjektet. Funnene bygger på svar på et nettbasert spørreskjema til helsepersonell og bibliotekarer, samt individuelle intervjuer med et utvalg av foreldre. Fokuset i analysen var å finne ut i hvilken grad disse sentrale aktørene hadde positive opplevelser med Bokstart.

Dette er en indirekte og lite ressurskrevende metode for å finne ut hvordan Bokstart ble mottatt blant nøkkelaktørene, og for å få foreldrenes syn på om, og eventuelt hvordan, Bokstart har bidratt til at barna har fått gode leseopplevelser hjemme.

I utgangspunktet er Bokstart-prosjektet tenkt som et nasjonalt universelt tilbud, og Foreningen !les sikter mot å kunne tilby Bokstart flere steder over hele landet. Gjennomføringen av prosjektet som vi har evaluert for denne rapporten, var begrenset til Oslo kommune. Begrensingen skyldes både økonomiske årsaker (støtten fra Egmont Fonden og Deichman dekket kostnadene for et begrenset antall barn) og pragmatiske årsaker (Foreningen !les hadde allerede etablert samarbeid med helsestasjoner i tre bydeler i Oslo. Et forprosjekt ble støttet av Oslo kommune i 2017–2018).

Selv om variasjonene mellom enkelte byer er relativt små i Norge, finnes det sosioøkonomiske ulikheter i landet. Oslo kommune er kjent for å ha flest innvandrere og flerspråklige barn (SSB, 2021). Det betyr at Bokstart-prosjektet, slik det så langt har blitt utført, er preget av de spesielle omstendighetene i Oslo kommune. Disse omstendighetene er blant annet variasjon i familiers erfaring med høytlesing for barn, antall bøker de har hjemme, eller foreldrenes forhold til

litteratur. Internasjonalt er Bokstart-programmene både universelle tilbud til alle barn, og mer målrettede tilbud til barn fra ressursvake familier. At Foreningen !les har innrettet prosjektet etter ønske om at alle barn skal få det samme tilbudet, har betydning for både gjennomføringen og virkninger av prosjektet.

Et annet ytre vilkår for gjennomføringen av prosjektet dreier seg om følgende av koronapandemien. Deltakerne i Bokstart, dvs. både familier og de viktigste aktørene med ansvar for å drive prosjektet (helsestasjonspersonell, bibliotekarer, Foreningen !les ansatte), ble rammet av konsekvensene av koronaviruset. I 2020 og 2021 var det full stopp i flere av planene for prosjektet, og unntakssituasjonen påvirket også aktørenes vilje til å påta seg nye initiativer. Dette kan imidlertid tolkes som en stresstest, som brukes i prosjektledelse for å forutsi et prosjekts evne til å overleve under utfordrende omstendigheter.

1.1 Viktigheten av lesing for små barn

Sammenlignet med andre aktiviteter som engasjerer barn hjemme, som lek eller å se på tv, viser høytlesing flere språklige og sosioemosjonelle fordeler. Da forskere sammenlignet høytlesing og fri lek mellom barn og foreldrene (Verhoeven & Snow, 2001) samt høytlesing og tid som ble tilbragt sammen under måltider (Munn & Schaffer, 1993), fant de at foreldrene snakker i mer komplekse setninger og bruker et større ordforråd og mer sofistikerte språkformer under en typisk høytlesingsaktivitet. Å bruke bøker som utgangspunkt for samtaler med barn, både ved å lese tekstene høyt og snakke om bildene i boka, fremmer barns språk og ordforråd. Bokens tekst og bilder blir på denne måten en rik kilde til språklig og sosial stimulering (Dowdall et al., 2020; Fitton et al., Mol & Bus, 2011; Noble et al, 2019). I tillegg gir høytlesing en mulighet for uforstyrret og felles oppmerksomhet, som er en kjent forutsetning for barns språkferdigheter (Levy & Hall, 2021).

Ved en typisk høytlesingsaktivitet fokuserer både foreldrene og barna på boken, dvs. et spesifikt, pedagogisk objekt, som de kan ta på, bla i og aktivt bruke til å signalisere deres deltakelse. Aktiv deltakelse i en aktivitet kan være en viktig komponent i et personlig, følelsesmessig og tilfredsstillende engasjement (Ezell & Justice, 2005). Felleslesing aktiverer minner om felles opplevelser, og familier som leser sammen, snakker ofte om felles opplevelser i forhold til de fiktive opplevelsene som er avbildet i boken. Det at samtalen om boken skaper nye felles minner, ideer og følelser, forklarer hvorfor mange familier rapporterer at høytlesing med barn er deres kvalitetstid (Vezzoli, Kalantari, Kucirkova & Vasalou, 2020).

Mange studier har funnet at barn som ofte blir lest for hjemme, har sterkere leseferdigheter (f.eks. Dickinson & Smith, 1994) og språkferdigheter (f.eks. Bus, van Ijzendoorn, & Pellegrini, 1995) enn andre barn. Undersøkelser viser også at barn som ble lest for hjemme, har sterkere problemløsnings- og kommunikasjonsferdigheter (Murray & Egan, 2014) og indre motivasjon til å lese (Sénéchal, 2006) enn andre barn. Disse fordelene med høytlesing har blitt godt dokumentert over flere år med deltakere fra ulike typer familier og fra forskjellige land. Det solide

empiriske grunnlaget bak høytlesing gir forskere og beslutningstakere grunnlag for å anse høytlesing som en av de beste aktivitetene foreldre kan engasjere barna sine i.

Det finnes ulike typer ordninger og bokgaveprogrammer som dedikerer ressurser og støtte til familier for å oppmuntre dem til lesing hjemme. Et av de mest populære tiltakene som bevisstgjør og hjelper familier til å engasjere seg i lesing, er programmene der det gis gratis bøker.

Bokgaveordningen Bookstart i Storbritannia var verdens første nasjonale program som ga bøker til småbarnsfamilier for å stimulere interessen for boklesing. Bokstart-programmer i ulike versjoner har blitt tatt i bruk verden over. For forskere ga Bokstart-programmene en mulighet til å studere effekten av et bokgavetiltak i nasjonal skala.

Bokstart-programmene drives typisk av nasjonale veldedige organisasjoner som et samfunnstilbud, ikke som en forskningsbasert intervensjon, noe som gir rom for fleksibilitet og tilpassing, men som også gjør det vanskelig å evaluere tiltak med tanke på kausalitetseffekter. Eksempler på slike studier er rapporter om Bokstart som beskriver mulige effekter og prosjektmekanismer i stedet for aktuelle læringseffekter for barn.

Programmene begrunner tiltakene med teorien om at lesing for barn er viktig, og at det å begynne å lese fra tidlig alder vil akkumulere fordelene. Det er mye som tyder på at denne påstanden er riktig. Når foreldrene begynner å lese for barna sine mens de er små, er det større sannsynlighet for at de vil fortsette når barna er litt eldre (O'Farrelly et al., 2018). Foreldre som mottok bokpakke da barna var tre måneder gamle, leste for eksempel oftere for barna enn før da de var seks og tolv måneder gamle, mens det ikke var noen forskjell på foreldrene som ikke mottok bokpakke (O'Farrelly et al., 2018).

Hvorvidt lesing i familier bidrar til barns språkutvikling, er vanskelig å evaluere i dette prosjektet. Det er mulig å gjennomføre en randomisert studie av effekter av bokdelingsprogrammer, men en slik studie ville hatt en helt annen kostnadsramme enn denne evalueringen og måtte ha vært planlagt før programmet begynte. Gjennom longitudinelle metoder vil det være mulig å vise sammenhengen mellom omfanget av lesing i familien og barns utvikling, eller sammenhengen mellom kvaliteten på slik lesing og barns utvikling (for en god oversikt over evidensbasert praksis i utdanningsforskning, se artikkelen av Kvernbekk (2018)). En slik langsående studie ble gjennomført av Leech et al. (2022) med 9000 irske barn. I studien undersøkte forfatteren om det finnes en unik effekt av høytlesing når foreldrene starter tidlig (når barnet er 9 måneder), og om en tidlig leseinnsats fører til språkfordeler hos barnet når det er 36 måneder.

Funnene viste en liten, men likevel signifikant direkte effekt av høytlesing for barn som var 9 måneder, og denne sammenhengen var uavhengig av demografiske eller familierelaterte variabler. Disse funnene støtter hypotesen om at det finnes en betydelig (om enn liten) del i barns språkutvikling som kan forklares med hvor mye barna ble lest for da de var under ett år. Funnene fra Leech et al. (2022) samsvarer med funnene fra studier som fant sammenhenger mellom høytlesing for 9 måneder

gamle barn og deres språkferdigheter (Murray & Egan, 2014), og mellom barn som ble lest for da de var ett år gamle, og deres språkferdigheter da de var tre år gamle (Jimenez et al., 2020).

Samlet sett finnes det sterk og konsistent empirisk støtte for at høytlesing er bra for barns læring og sosiale utvikling, og nye bevis på at høytlesing i tidlig barndom bidrar positivt til denne utviklingen. Det logiske spørsmålet som dukker opp, er om det er mulig å sikre at alle familier leser for småbarna sine? Det er her Bokstart-programmet kan spille en viktig rolle, med mål om at alle barn skal få mulighet til å oppleve høytlesing hjemme. En forutsetning for å oppnå dette målet er å ha gode bøker som er beregnet på små barn. Samtidig er det også viktig at foreldrene får veiledning om hvorfor de bør lese for barnet, og hvordan. De fleste Bokstart-programmene inkluderer derfor både bokgaver og veiledningsmaterieell til foreldrene.

1.2 Bokgave-prosjekter verden rundt

Kontekst og nasjonal kultur spiller en rolle i hvordan de enkelte Bokstart-programmene samarbeider med ulike aktører som retter seg mot små barn og foreldrene deres. For eksempel deler den amerikanske modellen Reach Out and Read ut bokgavene kun gjennom helsestasjoner som en del av barnas rutinekontroller, mens Bokstart i Nederland deler ut bøker til familier på biblioteket. En oversikt over land med aktive Bokstart-tilbud og involvering fra ulike aktører er vist i tabell 1.

En metaanalyse som kombinerte resultatene fra 43 studier om tre hovedprogrammer som deler ut bøker til barn (Bookstart i England og Europa, Reach Out and Read i USA, Canada og Italia og Imagination Library i USA), viste at alle programmene bidrar positivt til familiens mulighet til å fremme barns utvikling (De Bondt, Willenberg & Bus, 2020). Programmer der bøker deles ut på helsestasjoner, viser seg å ha sterkest effekt på barns leseinteresse. Dette skyldes trolig kontinuerlig støtte og kontakt med helsepersonalet (De Bondt, Willenberg & Bus, 2020). Dette var også et sentralt funn i Bokstart-programmer der helsepersonell eller andre tilfjelpersoner hadde jevnlig kontakt med familiene, både med informasjonssamlinger og egne møter som modellerte boklesing. Det å ha tillit til nøkkelpersonene som deler ut bøkene, er en viktig fordel med å bruke helsetjenester som en arena for å dele ut bokpakker til småbarnsfamilier.

Land	Helsestasjoner	Bibliotek	Barnehage
Storbritannia	x (hjemmebesøk)	x	x
Japan	x	x	x
Tyskland	x	x	x
Nederland	x	x	x
Danmark	-	-	x (hjemlevering)
Sverige	x (hjemmebesøk)	x (hjemmebesøk)	x
USA	x	-	-

Tabell 1: Oversikt over land med aktive Bokstart-prosjekter. (Tabell basert på informasjon i rapporten fra Segerström & Strandberg, 2021.)

1.3 Beskrivelse av Bokstart-innsatsen i Norge

Bokstart er et komplekst prosjekt hvor en rekke ulike aktører er involvert. De tre viktigste aktørene er helsestasjoner, biblioteker og familier. Foreningen !les har samarbeidet med flere og mindre kommuner om å etablere Bokstart andre steder i Norge, men her har vi beskrevet gjennomføringen av prosjektet i Oslo.

I prosjektet deltok 14 helsestasjoner og 19 biblioteker i Oslo kommune.

Prosjektet er et tidsbegrenset prosjekt som er basert på følgende opplegg: En bok og informasjonsbrosjyre utdeles på helsestasjonen i løpet av barnets første leveår, og deretter utdeles det en bok, en informasjonsbrosjyre og et bærenett når barnet er to år. Gavepakken hentes på biblioteket.

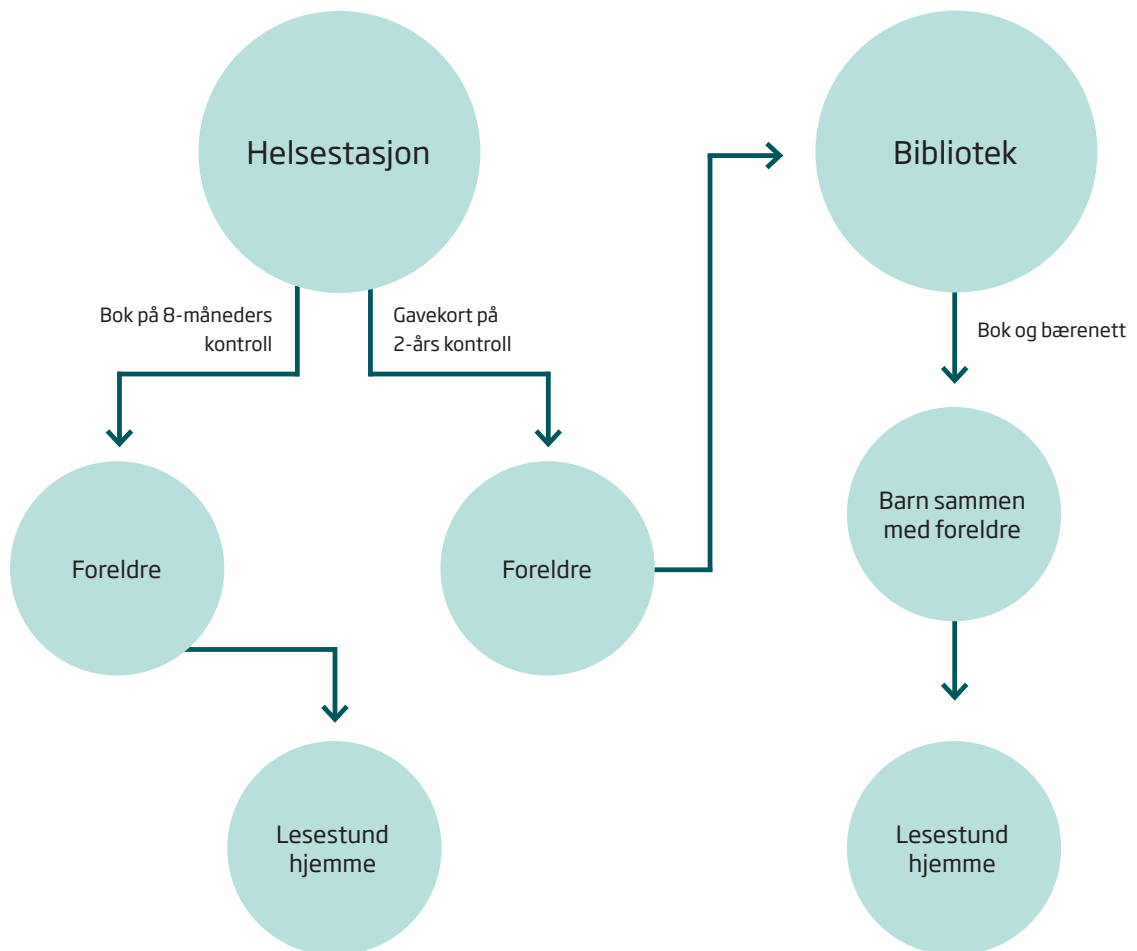
Støtten fra Egmont Fonden og samarbeidet med Deichman (som består av 22 lokale biblioteker i Oslo) gjorde det mulig for Foreningen !les å dele ut 9000 bok-eksemplarer til de minste barna og 9000 bøker til 2-åringene. I tillegg sto foreningen for utformingen av Bokstart-brosjyrer om barns språkutvikling når de er 6, 12, 18 og 35 måneder gamle, oversatte brosjyrene til nynorsk, engelsk, arabisk, polsk, somali og tigrinja, opprettet nettstedet bokstart.no, og tilpasset og leverte bærenett.

Programmets suksess avhenger av innsatsen fra tre aktører: helsesykepleiere, bibliotekarer og foreldre.

Disse rollene ble etablert av Foreningen !les ved å tilpasse det internasjonale Bookstart-programmet til norsk kontekst. En kort beskrivelse av aktørenes rolle,

forventninger og fordeler i prosjektet beskrives i kommende avsnitt. Rollene er også beskrevet på prosjektets nettsted.

Aktørenes roller ble formidlet skriftlig og muntlig til helsestasjoner og biblioteker i enkelte bydeler gjennom informasjonsbrosjyrer, samtaler med kontaktpersoner ved helsestasjonene, møter med helsesykepleiere samt presentasjon av Bokstart på nasjonale samlinger rettet mot barn og lesing. Figur 1 illustrerer rollene til de involverte aktørene.

Figur 1: Rollen til de individuelle aktørene i prosjektet.

Hvilke forventninger er knyttet til deltakelse, og hvilke muligheter medfører deltakelse?

Helsestasjonene

FORVENTNINGER: Det forventes at helsestasjoner deler ut boken *Revungen* og en Bokstart-brosjyre til barn som kommer til helsestasjonen i løpet av barnets første leveår. *Revungen* er uten tekst, og illustrasjonene er av Vibeke Røgler. Foreningen !les anbefaler at boken og aktivitetene egner seg best når barnet er åtte måneder, men det er opp til den enkelte helsestasjon å selv vurdere beste tidspunkt for utdeling.

Når barnet er to år, får foreldrene i tillegg en invitasjon til et nærliggende bibliotek med et gavekort på en bildebok (spesialutgave av boken *Æsj! Sier Nora* av forfatter og illustratør Irene Marienborg) og et bærenett. Invitasjonen til biblioteket og gavekort deles ut av helsesykepleiere ved helsestasjonen under toårskontrollen. Familiene kan hente gavepakken på biblioteket.

Helsesykepleierne sitt engasjement, samtaler med foreldrene og samarbeid med bibliotekene er viktig for at Bokstart skal kunne nå sitt mål og nå ut til alle barn, også de som ikke benytter barnehagetilbudet. Etter hvert som Bokstart får med flere helsestasjoner inn i prosjektet, vil det være helsesykepleierne som skal integrere dette som en del av toårskontrollen sammen med foreldrene.

MULIGHETER: Tilbudet skal berike og utvide den støtten helsestasjonene allerede gir til familier, både når det gjelder barns språkutvikling og sosiale kompetanse, og samspillet mellom foreldre og barn. Bokstart-gaven kan brukes som et utgangspunkt for

diskusjon om viktigheten av lesing fra tidlig barndom, og for å modellere språkbruk og gir gode tips til hvordan foreldrene kan lese sammen med små barn.

Bibliotekene

FORVENTNINGER: Boken ble valgt i samarbeid med barnebibliotekarer, og Foreningen !les har distribuert boken sammen med brosjyre og bærenettet til bibliotekene. Når familier presenterer gavekortet på biblioteket, mottar de boken sammen med Bokstart-brosjyrer og bærenett. Familiene får samtidig en introduksjon til barneavdelingen og tilbudet ved biblioteket.

MULIGHETER: Utformingen av programmet gir biblioteket mulighet til å samarbeide med helsestasjoner og har til hensikt å sikre at familien blir kjent med bibliotektilbudet.

Familiene

FORVENTNINGER: Foreldrene som mottar Bokstart-pakken er forventet å lese til barnet sitt hjemme. Det forventes at boken leses eller snakkes om sammen med barnet, som igangsetter eller øker lesevanene hjemme.

MULIGHETER: Opplevelsen av Bokstart kan fremme høytlesing, leselyst og tidlig språkutvikling i familier.

1.4 Bokvalg

Bokvalgene var resultat av forslag fra flere eksperter, blant annet fra Det flerspråklige bibliotek, som anbefalte at bøker skal være nøytrale i forhold til kjønn og språk til de yngste og at foreldrene trenger veiledning til tekstløse billedbøker. Denne anbefalingen var synlig i Bokstart-boken med *Revungen*.

Foreningen !les valgte bildeboken *Æsj! sier Nora* av forfatter og illustratør Irene Marienborg som Bokstart-boken som deles ut til toåringer i Oslo. Foreningen !les fikk Aschehoug forlag til å lage en spesialutgave til Bokstart med flere sider, blant annet en side til barnets navn, bibliotekarens navn og dato for biblioteksbesøket, samt sider med informasjon om Bokstart-prosjektet.

Alle helsestasjoner involvert i prosjektet mottok bærenett med ulike bøker skrevet til barn 0–5 år til bruk på venterommet eller i forbindelse med andre språkaktiviteter ved helsestasjonen. Foreldrene som ble intervjuet i undersøkelsen mottok bokgaver som omfattet blant annet *Corny*-bøker, *Brillebjørn*, *Revungen* og *Den kjempestore boka om byen*.

Vi fokuserte på bøkene *Revungen* og *Æsj! sier Nora*, siden de inngikk i Bokstart-prosjektet.

1.5 Endringer som følge av koronasituasjonen

Covid-19-pandemien og koronarestriksjonene i 2020 og 2021 medførte at prosjektet måtte tilpasses. Som følge av koronakrisen skjedde utdelingen av bøker både ved helsestasjonene og på biblioteket. Utdelingen av gaveboka *Æsj! Sier Nora* til toåringer ble fordelt over to år, med rundt 1000 bøker i 2020 og 5500 bøker til lokalbibliotekene og helsestasjonene i Oslo i 2021.

I løpet av de samme to årene har helsestasjonene delt ut rundt 8000 bøker av *Revungen*. Helsestasjonene har delt ut bøkene på helsekontroller når barnet er åtte eller ti måneder gamle.

Under hele koronakrisen hadde helsestasjonene et redusert tilbud til familier med små barn, og i en periode i 2021 var de helt nedstengt. Dette påvirket prosjektets fremgang negativt.

Som følge av det reduserte tilbudet på helsestasjonene mottok ikke alle foreldrene *Revungen* da barnet var åtte måneder, og heller ikke alle fikk gavekort på en bok samt en invitasjon til biblioteket på toårskontrollen.

Fordi bibliotekene stengte ned i en periode fra mars til mai 2020, kunne foreldrene heller ikke hente boken *Æsj! sier Nora*.

Samfunnsendringer som følge av koronakrisen påvirket også samarbeidet mellom bibliotekene og helsestasjonene lokalt. Flere leserelaterte arrangementer og møter ble avlyst.

Verken helsestasjonene eller bibliotekene kunne planlegge leseaktiviteter for familiene, noe som ville ha beriket tilbudet og forankret Bokstart-prosjektet i deres pågående arbeid.

Koronakrisen førte også til at prosjektet måtte endres noe for å tilpasse tilbudet så godt som mulig til den nye situasjonen. For eksempel har koronarestriksjoner ført til at flere foreldre har besøkt biblioteket uten barn, slik at bibliotekarene ikke har kunnet møte og ta imot barna. Foreningen !les har derfor rettet et større fokus på å henvende seg direkte til familier og styrke kunnskapsformidlingen om barns språkutvikling til foreldre og nære omsorgspersoner.

I stedet for fysiske møter gjennomførte Foreningen !les digitale møter og seminarer. Det ble avholdt et årlig digitalt foredrag om barns språkutvikling for barnebibliotekarere og helsesykepleiere i desember 2020 og i desember 2021.

2 Evalueringsdesign

Som man kan se, er Bokstart et komplekst prosjekt med mange ulike fordeler for aktører og en komplisert teori om endring. Dette kan lett føre til ambisiøse forventninger om prosjektets effekter.

Flere faktorer, som god infrastruktur rundt utlevering av bøkene og effektiv kommunikasjon mellom helsestasjoner, biblioteker og familier, vil måtte være på plass for å sikre at familiene får utdelt bokpakker.

Vi forsøkte å evaluere Bokstart i nåværende form gjennom å identifisere de tre hovedaktørenes synspunkter på prosjektet. Derfor var fokuset i vår evaluering av prosjektet rettet mot helsestasjonsansatte, bibliotekarer og foreldre. Hovedaktørene ble også identifisert av Prosperastiftelsen, som hjalp Foreningen i les med å utarbeide en strategi for evaluering av Bokstart-prosjektet.

2.1 Utvalgene

2.1.1 Beskrivelse av utvalget: foreldre

Vi mottok samtykke fra 27 foreldre og tok kontakt med samtlige. Tre av foreldrene har ikke svart (etter to påminnelser via både e-post og tekstmelding) og dermed ikke deltatt i studien. Det innebar at vi snakket med alle de 12 foreldrene som ble henvist via den ene helsestasjonen, og 12 av 15 fra den andre. Lengden på intervjuene varierte fra 11 til 30 minutter, så gjennomsnittstiden på intervjuene var ca. 15 minutter.

Fra introduksjonsspørsmålene i intervjuene identifiserte vi noen sentrale kjenne-tegn ved foreldrene og familiene, som er oppsummert i tabell 2 på neste side.

Av tabellen fremgår det at alle familiene hadde noen barnebøker hjemme, og at tallet varierte fra fem til mer enn hundre bøker. Da foreldrene som deltok i intervjuene, begynte i Bokstart-prosjektet, var barna deres i ulike aldre, men alle var yngre enn fem år. Lesespråket var norsk for alle familier, hvorav åtte av dem også leste på et annet språk.

Kun en av foreldrene nevnte at de leste både trykte og digitale bøker for barna. Flere av foreldrene hadde en arbeidsstilling som forutsatte høy utdanning eller kompetanse (de jobbet bl.a. som lærer, prosjektleder eller ingeniør). Tabell 2 oppsummerer informasjon om familiene som deltok i intervjuene.

Nr.	Alder, avrundet til nærmeste halve år	Lesespråk	Antall bøker hjemme
1	1	Norsk og morsmål	20-30
2	1,5	Norsk og morsmål	40-50
3	1,5	Norsk	70
4	1	Norsk	30-40
5	1,5	Norsk	20-30
6	1,5	Norsk	20-25
7	1,5	Norsk og morsmål	10-20
8	1,5	Norsk og morsmål	Mer enn 100
9	1,5	Norsk og morsmål	5
10	1,5	Norsk (annet språk også)	50+
11	2,5	Norsk	30
12	2,5	Norsk	50-100
13	2,5	Norsk	20
14	2,5	Norsk og morsmål	Veldig mange
15	2,5	Norsk	40
16	2	Norsk	30
17	2,5	Norsk	6
18	2	Norsk	25-30
19	3	Norsk	40
20	3 og 1 (to barn)	Norsk og morsmål	20
21	1	Norsk	30
22	3	Norsk	20
23	2,5	Norsk	30
24	4,5	Norsk og morsmål	6-7

Tabell 2: Oversikt over barnefamiliene som ble intervjuet

2.1.2 Beskrivelse av utvalget: helsestasjoner

Spørreundersøkelsen ble sendt ut per e-post til 15 mottakere som er kontaktpersoner ved 14 deltakende helsestasjoner i Oslo. Det er 16 helsestasjoner i Oslo totalt, men de to resterende kom ikke inn i prosjektet tidsnok for undersøkelsen. Kontaktpersonene ble oppfordret til å videresende undersøkelsen til andre helsesykepleiere ved helsestasjonen. Det er totalt 186 helsesykepleiere ved disse stasjonene. Samlet sett responderte 70 helsesykepleiere på undersøkelsen, noe som gir en svarprosent på 38 % og en feilmargen (konfidensintervall) på ± 9 %.

2.1.3 Beskrivelse av utvalget: biblioteker

E-post med spørreundersøkelsen ble sendt ut til 18 bibliotekarer som er kontaktpersoner ved 19 filialer i Oslo. Bibliotekarene ble oppfordret til å videresende lenken til andre barnebibliotekarer som kjenner til Bokstart-prosjektet. Vår oppfatning er at det er én bibliotekar ved hver filial som har hovedansvaret for barnelitteratur. Vi mottok svar fra 17 respondenter, noe som utgjør en svarprosent på hele 89 % og en feilmargin (konfidensintervall) på ± 8 %.

Fordi 17 respondenter fra bibliotekene er et lite antall sammenlignet med 70 respondenter fra helsestasjonene, har vi valgt å presentere de fleste grafene som gjelder bibliotekarene, i antall fremfor prosent. Der respondentene har svart på en skala fra 1 til 5, vises det i tillegg til prosentfordeling et et gjennomsnitt av antall respondenter til høyre i grafen.

2.2 Datainnsamlingsstrategier

Evalueringen ble lagt opp som en kombinasjon av kvalitative og kvantitative metoder fordi metodene utfyller hverandre i bredde og dybde, og sørget for at evalueringen kunne gjennomføres i en bestemt tidsperiode. Foreningen !les har i sin strategi for 2021–2023 barn og unge som primær målgruppe, samt bibliotekarer, foreldre og andre formidlere som sentrale samarbeidspartnere for å nå barn og unge. Det var ikke mulig å evaluere barns opplevelse av prosjektet på grunn av begrensninger i undersøkelsens omfang og form, tiden som var til rådighet og budsjett. Kun få studier har fokusert på barn under tre år, og det finnes derfor lite kunnskap om lesevaner med spedbarn og småbarn (Lorio, Delehanty & Romano, 2021). Små barns engasjement i lesing kan imidlertid evalueres med ulike typer analyser, for eksempel av foreldres tale og barns muntlige respons på spørsmål eller gester (Ninio, 1980).

2.2.1 Spørreundersøkelse

En spørreundersøkelse ble sendt ut til de involverte helsestasjonene og bibliotekene for å kartlegge de ansattes holdninger og innspill til prosjektet, samt hva som lot seg gjennomføre til tross for pandemien. Spørsmålene i undersøkelsen omhandlet de ansattes syn på prosjektets enkeltelementer, fra levering av boken til hvordan de opplevde mottakelsen blant foreldrene og samarbeidet med andre aktører i prosjektet. Vi utformet et spørreskjema til helsesykepleiere og et til bibliotekarer. Spørsmålene hadde ulike svaralternativer og ble valgt ut basert på forskernes forståelse av nøkkelelementene i prosjektet og Prospera-teamets anbefalinger om spesifikke spørsmål.

På grunn av den ekstraordinære situasjonen med Covid-19-pandemien var det flere elementer i Bokstart-prosjektet som ikke kunne gjennomføres. Vi ønsket dermed å finne ut hva som var mulig å gjennomføre, og hvilke valg som måtte tas for å prioritere enkelte deler av prosjektet.

Undersøkelsesdesignet var hovedsakelig lukkede spørsmål med noen åpne spørsmål til slutt. Respondentene ble da gitt muligheten til å komme med innspill og meninger.

Undersøkelsen ble laget som et enkelt elektronisk skjema i universitetssystemet SurveyXact.

For å tydeliggjøre at den ble sendt ut fra en ekstern aktør, ble universitetets logo inkludert på undersøkelsens første side. En pilotering av spørreundersøkelsen ble utført blant en liten gruppe av universitetsansatte for å teste lengden og forståeligheten av de ulike spørsmålene.

Foreningen !les sørget for at lenken til undersøkelsen ble sendt ut per e-post til helsepersonell og bibliotekarer i de ulike bydelene som deltok i prosjektet. Kontaktpersonen ved Deichman bibliotek videresendte e-posten til alle barnebibliotekarer som var involvert i Bokstart. Kontaktpersoner på helsestasjonene (enhetsledere, språkansvarlige) fikk i oppgave å videresende informasjonen til alle helsesykepleiere på den enkelte helsestasjonen. I alt ble 19 biblioteker og 14 helsestasjoner (videresendt til 186 helsesykepleiere) spurt om å delta i undersøkelsen.

Alle e-poster ble sendt med den samme innledende teksten skrevet av oss. Viktigheten av prosjektet og antatt tidsbruk for å fullføre undersøkelsen var tydeliggjort i e-posten. Både helsestasjonene og bibliotekene mottok to purringer for at svarprosenten på undersøkelsen skulle bli høyest mulig.

Valg av spørsmål samt svaralternativene presenteres i vedlegget.

2.2.2 Intervju

To helsestasjoner, som ble utvalgt av Bokstart-prosjektlederen, hjalp til med rekrutteringen av foreldre til et intervju om deres erfaringer med Bokstart-prosjektet. Helsestasjonene ligger i to østlige bydeler i Oslo. Biblioteket ligger tett ved helsestasjonene i begge bydelene.

Vi ønsket å rekruttere 15 foreldre som hadde deltatt i Bokstart-prosjektet, fra hver av disse to helsestasjonene. Prosjektlederen i Foreningen !les informerte først helsestasjonen per e-post og telefon om prosjektevalueringen og behovet for deres hjelp. De mottok også instruksjoner fra oss forskerne per e-post, og Professor Kucirkova snakket med en helsestasjon på telefon om formålet med evalueringen og behovet for deres hjelp til rekruttering av foreldre.

Vi hadde ingen spesifikke krav til rekrutteringen av foreldrene annet enn at de måtte ha deltatt i Bokstart-prosjektet, og kunne snakke godt nok norsk til å forstå og respondere på spørsmål fra intervjueren. Helsesykepleierne skulle forklare foreldrene at universitetsforskere ønsket å snakke med foreldrene om deres erfaringer med Bokstart-prosjektet. De opplyste også om at dersom de samtykket i å bli intervjuet, måtte de signere en samtykkeerklæring og oppgi telefonnummeret sitt. Foreldrene fikk et informasjonsbrev om evalueringen sammen med samtykkeskjemaet, og som takk for at de lot seg intervjuet, mottok de et bærenett med bildebøker.

Telefonintervjuene ble gjennomført i perioden oktober 2021–desember 2021. Deltakelsen var basert på frivillig og informert samtykke. Norsk senter for forskningsdata vurderte behandlingen av personopplysninger, som ble funnet å være i samsvar med personvernregelverket. Samtlige intervjuer ble gjennomført av samme universitetsansatt, som fikk opplæring i intervjuteknikker. Det ble gjort lydopptak av intervjuene, som deretter ble profesjonelt transkribert. Spørsmålene til foreldrene omhandlet deres lesevaner hjemme, synspunkter på bøkene de har fått i prosjektet, og generell tilfredshet med prosjektet. Intervjuguiden er inkludert i vedlegget.

Professorene Kucirkova og Grøver bearbeidet svarene, analyserte dem ut fra hovedtemaene, og bestemte hvilke kategorier som skulle slås sammen. De to forskerne valgte informantutsagn som best representerte enkelttemaer. Disse sitatene er tatt med i resultatdelen av rapporten.

Basert på respondentenes svar kartla vi synspunkter om hva som fungerte veldig godt, godt og mindre godt ut fra prosjektets tre suksesskriterier:

1. Samarbeid mellom aktører med ansvar for å levere prosjektet, det vil si mellom Foreningen !les og bibliotekene og helsestasjonene, og samarbeid mellom helsestasjoner og biblioteker.
2. Bokstart som en satsing som styrker, utvider og beriker helsestasjonenes og bibliotekenes tilbud til familier.
3. Verdi og effekt av prosjektet for deltakende familier.

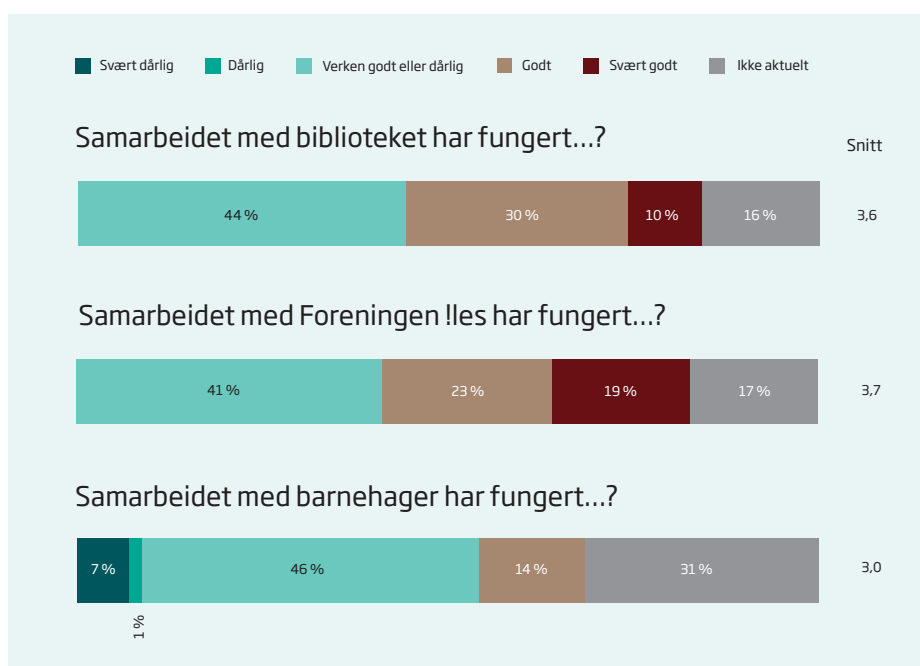

3 Resultater

3.1 Samarbeid mellom aktørene

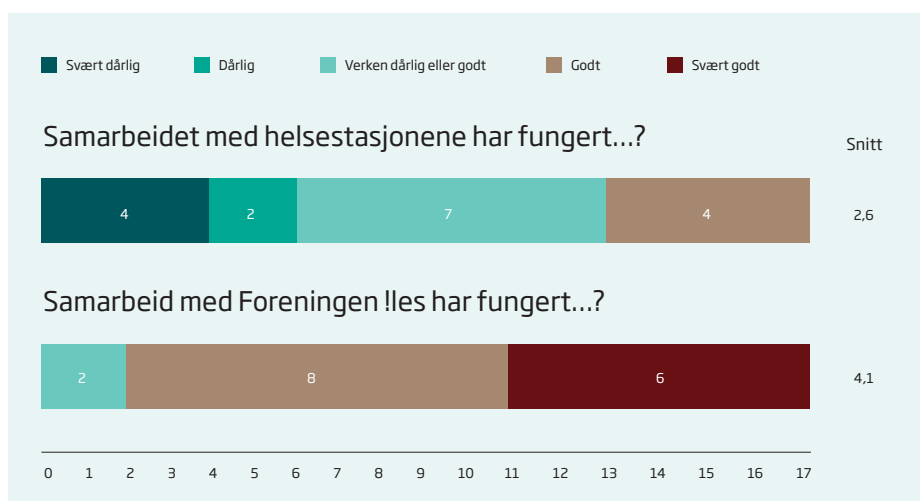
Ved helsestasjonene er 40 % av respondentene (28 stk.) godt fornøyd med samarbeidet med biblioteket, og 42 % synes at samarbeidet med Foreningen !les har fungert godt og svært godt.

Her er ingen helsesykepleiere misfornøyd med samarbeidet (tabell 3).

Tabell 3: Helsestasjoner og samarbeid. (N=70)

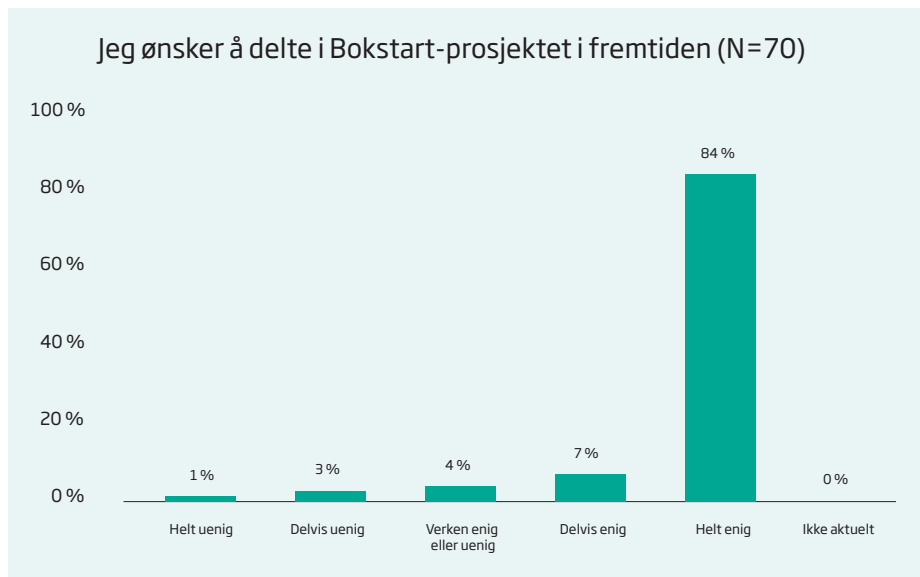
Tabell 4 viser derimot at det ved bibliotekene er større variasjon i hvordan respondentene synes at samarbeidet ved helsestasjonene har fungert. Blant de 17 respondentene svarer 4 (24 %) at de synes det fungerte godt, mens 6 stk (36 %) er misfornøyd med samarbeidet. I tillegg har de fleste svart at de syntes samarbeidet var verken dårlig eller godt.

Tabell 4: Bibliotek og samarbeid. (N=17)

3.2 Merverdi av Bokstart for helsestasjoner

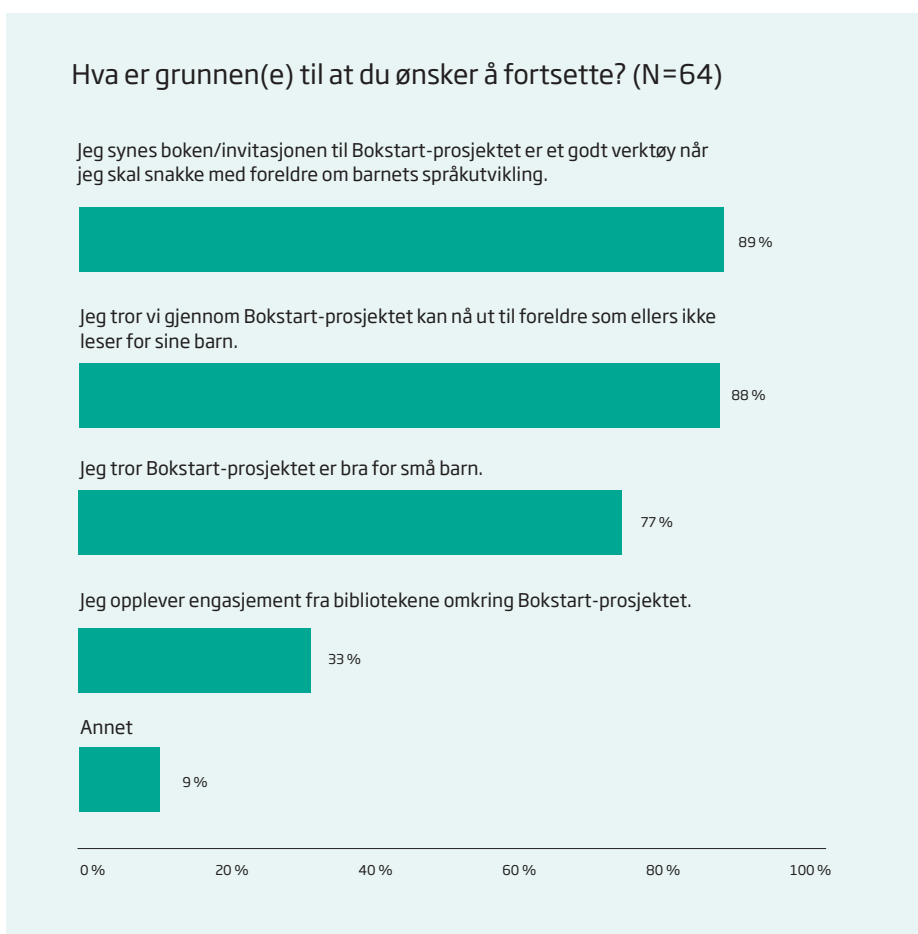
Ved helsestasjonene svarer så mange som 64 av 70 (91 %) at de ønsker å fortsette med Bokstart (tabell 5).

Tabell 5: Fremtidig deltakelse i Bokstart

På spørsmål om årsaken til ønsket om å fortsette med Bokstart-prosjektet kunne respondentene velge flere svaralternativer. Den viktigste grunnen til å fortsette med Bokstart som oppgiss, er at prosjektet er et godt verktøy når en snakker med foreldre om barnets språkutvikling, og at en kan nå ut til de foreldrene som ellers ikke leser for sine barn (tabell 6).

Tabell 6: Årsak til ønsket om å fortsette med Bokstart

3.2.1 Sitater fra helsesykepleierne om Bokstart-prosjektet som initiativ

Blant helsesykepleierne er det bred enighet om at Bokstart-prosjektet er et positivt initiativ som bidrar til økt leseglede hos barn, og til at foreldrene forstår viktigheten av å lese for barna sine.

... fremme leseglede, sette fokus på språkutvikling hos små barn, også for foreldrene.

... hjelper foreldre med å starte tidlig med å lese for barna sine. Mange var ikke klar over at de kunne begynne å lese så tidlig. Fint å kunne gi ut bok for å illustrere mer hva vi snakket om.

Helsesykepleierne fremhever også språkutvikling som en viktig del av Bokstart-prosjektet.

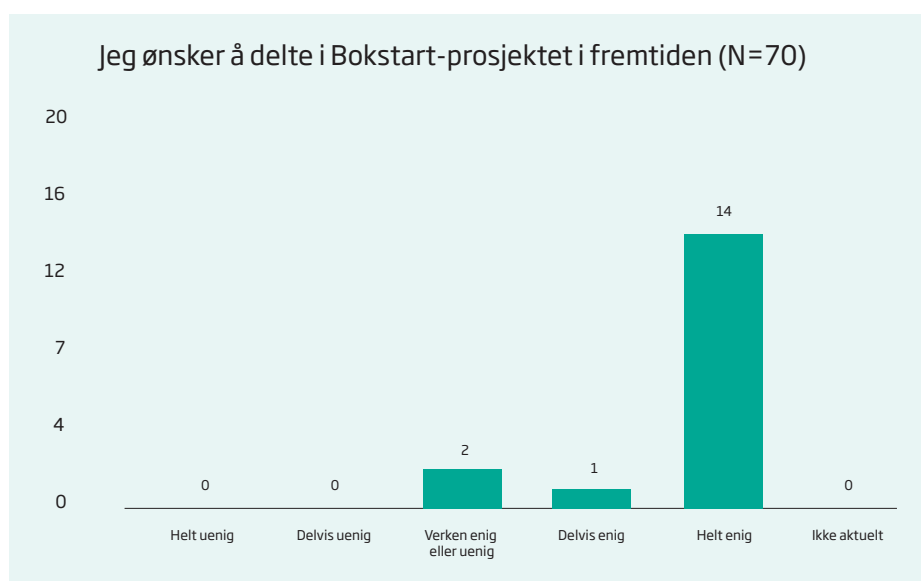
... gir oss en fin inngang til å snakke med foreldre om språkutvikling, viktigheten av å lese, prate med barna, gode tips i heftet om språkstimulering til foreldre.

... gir bedre og tidligere språkutvikling hos barn. Det trykker flerkulturelle foreldre at det er riktig å snakke morsmål med barnet i tillegg til å lære norsk.

... bli permanent tilbud. Det er et fint tilbud og fin måte å starte kunnskapsøkningen hos barn og foreldre. Barn introduseres til kultur og språk, og det er fint å involvere bibliotekene som kulturelle samlingspunkt. Dette er for alle barn – alle kan ha glede av det, uansett økonomi i familien.

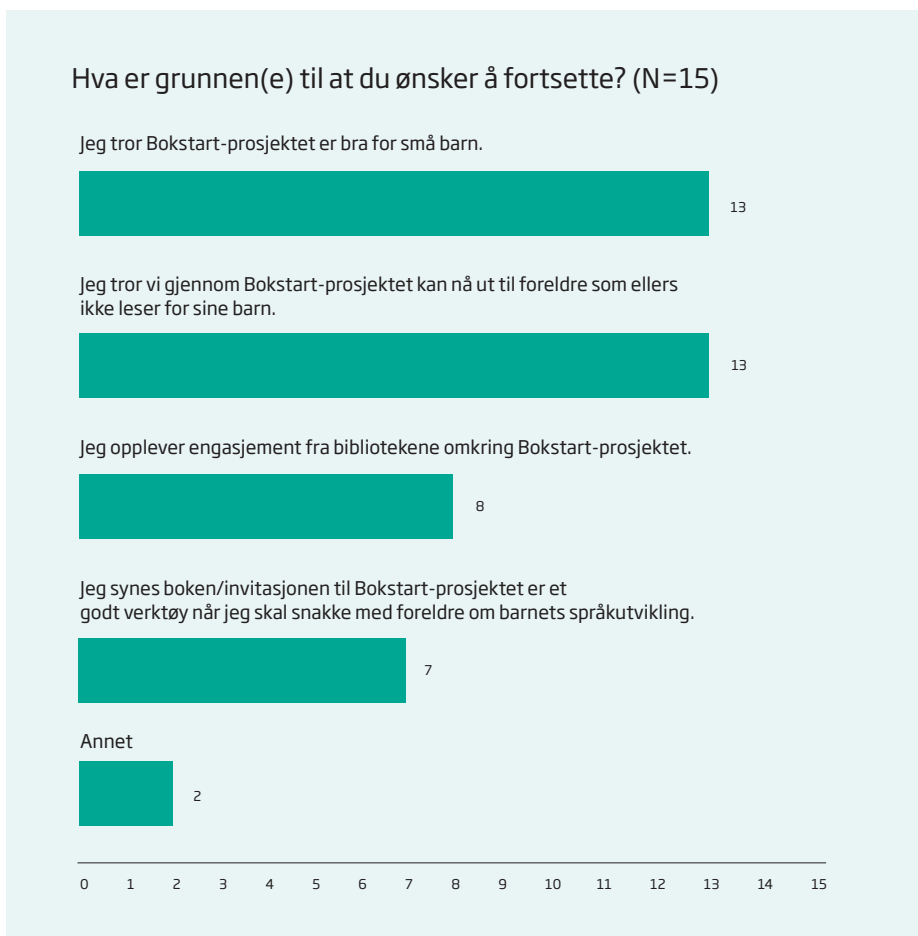
3.3 Merverdi av Bokstart for biblioteker

De aller fleste respondentene ved bibliotekene (15 av 17) er positive til at Bokstart-prosjektet fortsetter (tabell 7).

Tabell 7: Fremtidig deltakelse i Bokstart

På spørsmål om årsaken til ønsket om å fortsette med Bokstart-prosjektet kunne respondentene velge flere svaralternativer. Den viktigste grunnen til å fortsette som oppgis, er at prosjektet er bra for små barn, og at de enklere når ut til foreldre som ellers ikke leser for sine barn (tabell 8).

Tabell 8: Årsak til ønsket om å fortsette med Bokstart

3.3.1 Sitater fra bibliotekarer om Bokstart-prosjektet som initiativ

Bibliotekarene mener prosjektet trekker nye brukere til biblioteket og bevisstgjør viktigheten av å lese for barn fra tidlig alder.

... det er en fin måte å få folk inn på biblioteket.

... jeg tror mange besøker biblioteket, som ikke ville besøkt oss ellers.

... spre kjennskap til bibliotek for ikke-brukere. Gi barn fra familier med lite bøker en inngang, samt se mulighetene ved bibliotek. Skape en fin stund for lesning.

... trekke nye brukere til biblioteket, og ikke minst bevisstgjøre småbarnsforeldre på viktigheten av å starte tidlig med å lese for sine små!

... sette fokus på den store betydningen det har å lese for barn fra de er helt små, og kanskje få ikke-brukere av bibliotek til å legge turen innom oss.

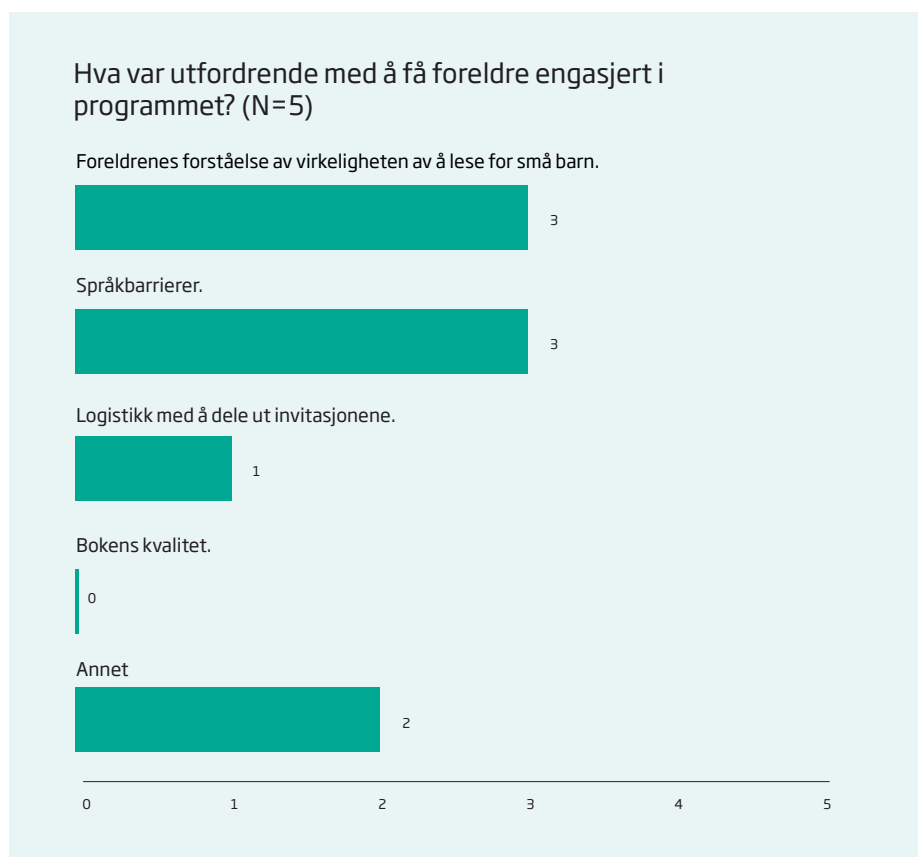
... og bør fortsette for alltid!

... skape mer interesse for bibliotekene og tilbudene de gir. Gi foreldre mer kunnskap om språkutviklingen og hvor viktig lesing er!

... hjelpe biblioteket med å nå nye lånere.

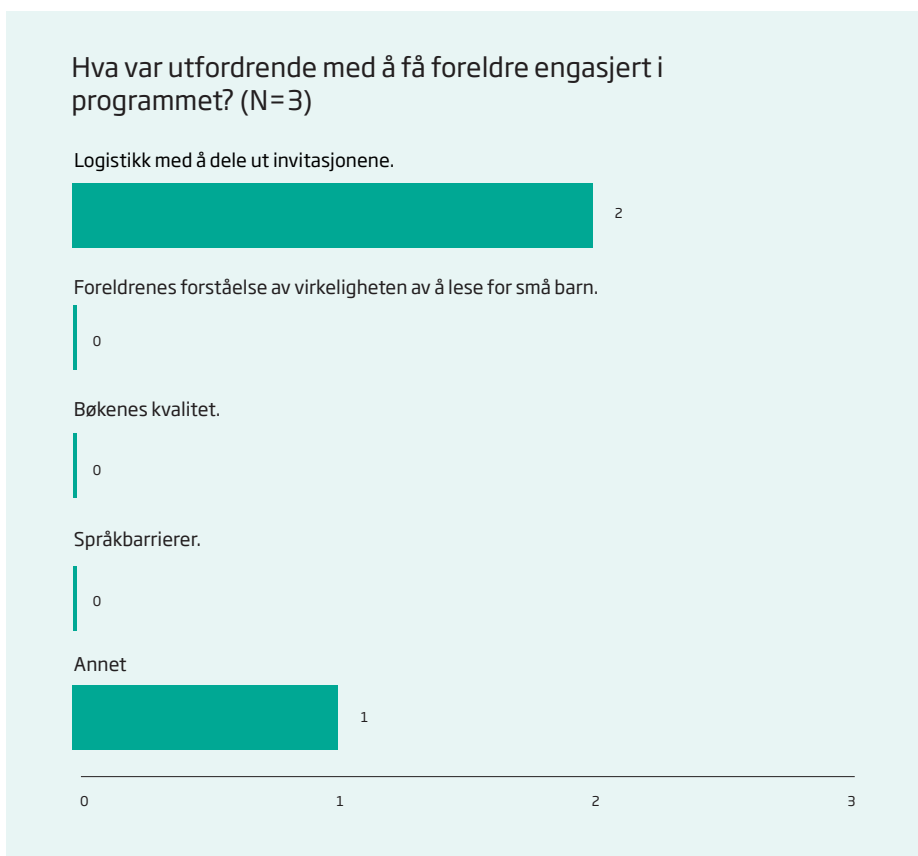
3.4 Verdi og effekt av prosjektet for deltakende familier fra helsestasjoner og biblioteker

Blant helsesykepleierne svarer kun 6 av 70 at det var utfordrende å få foreldrene engasjert i programmet. Disse seks ble videre stilt spørsmål om hva de fant utfordrende, og kunne velge flere svaralternativer. De svarer at årsakene er foreldrenes manglende forståelse av viktigheten av å lese for små barn, språkbarrierer og logistikk ved å dele ut invitasjonene (tabell 9).

Tabell 9: Utfordringer med å få foreldre engasjert (helsestasjon)

Ved bibliotekene svarer 3 av 17 respondenter at de finner det utfordrende å engasjere foreldrene. Disse tre ble videre stilt spørsmål om hva de fant utfordrende, og kunne velge flere svaralternativer. De svarer at årsakene er logistikk ved å dele ut invitasjonene og at det knapt kom foreldre (tabell 10). Dette skyldes høyst sannsynlig pandemien.

Tabell 10: Utfordringer med å få foreldre engasjert (bibliotek)

3.4.1 Sitater fra bibliotekarer om justeringer av Bokstart-prosjektet som følge av pandemien

Flere av bibliotekene oppga at det på grunn av Covid-19-pandemien var lite samarbeid med helsestasjonen.

«Vi gjorde ingen justeringer, men vi kunne helt sikkert gjort noe moro sammen med helsestasjonen hvis ikke det hadde vært for pandemien.»

«Det var lite kontakt med helsestasjonen, de hadde nok veldig mye å gjøre i denne perioden, og det var nok enklest å kutte ut dette prosjektet først.»

Som følge av nedstengningen under pandemien mottok ikke alle bøker ved bibliotekene.

... prosjektet har dratt ut i tid, barna har blitt eldre før de får boken. Fikk ikke delt ut bøker pga. nedstengning.

... biblioteket var ikke åpent, så det var lite kontakt med noen. Samt at helsestasjonen har vært stengt/flyttet grunnet Covid og byggeprosjekter. Har egentlig fungert som før, men i mye mindre skala.

3.4.2 Sitater fra helsesykepleiere om justeringer av Bokstart-prosjektet på grunn av pandemien**Ved samtlige helsestasjoner ble konsultasjoner utsatt på grunn av pandemien. Dette medførte at bøkene ikke ble delt ut som planlagt.**

... vi måtte utsette noen av konsultasjonene for å begrense oppmøtet på helsestasjonen.

... noen konsultasjoner ble forskjøvet/utsatt eller omgjort til telefonkonsultasjoner. Det ble derfor delt ut færre Revungen-bøker i denne perioden.

... måtte dele ut bok tidligere eller senere enn planlagt, da vi hadde en del telefonkonsultasjoner.

Flere helsesykepleiere påpeker at mange foreldre med 2-åringer ikke fikk hentet bok på biblioteket på grunn av pandemien.

... fikk ikke delt ut bøkene i like stor grad. Både 8-månederskontrollen og 2-årskonsultasjonen utgikk pga. pandemien.

... vi hadde de fleste barna på 8- eller 10-månederskontroll, så da fikk de boken om Revungen. Angående 2-årsinvitasjonen, har den blitt delt ut til de aller fleste, men pga. stengte bibliotek, så har kanskje ikke alle fått hentet bokgaven.

... vi gjennomførte 2-årskontroller under pandemien, men det var jo stengte biblioteker, så det er nok mange som ikke har hentet ut pakker. Eller så ble noen 8-månederskontroller tatt via telefon, så vi har ikke fått gitt ut boken til alle.

3.5 Foreldrenes syn

3.5.1 Foreldrenes syn på viktigheten av å lese for barna hjemme

Et hovedfunn er foreldrenes vektlegging av den sosioemosjonelle betydningen av å lese for sine barn. I mye mindre grad, om enn i det hele tatt, fremhever de boklesing som en ramme for språklig læring. Det er interessant både hva foreldrene fremhever, og hva de ikke fremhever, når de blir bedt om å si noe om betydningen av å lese for barnet.

Mange av foreldrene understrekte at lesingen for barnet styrker relasjonen og at det gir kvalitetstid med barnet. Foreldrenes svar forteller oss at de opplever lesing for barna som en aktivitet med felles oppmerksomhet, og at dette styrker tilknytningen til barnet.

Flere foreldre trakk frem at de opplever høytlesing som lærerikt for barna:

Det er jo samspill, man er jo veldig mye sammen, bruker litt mer tid til hverandre. Og så har jo vi kommunikasjon, lære litt bort. (Deltaker nr. 11)

Det er gøy. Også fordi det er noe helt sånn konkret, og at man ser at hun utvikler seg, da. (Deltaker nr. 5)

Nei, jeg synes det er veldig gøy. Og så blir hun mer og mer interessert i å lese. Fordi før så var hun mer interessert i bildene, og hun ville bla gjennom så fort som mulig, men etter hvert så er hun blitt mer sånn rolig og hører og venter på at vi skal lese ferdig den siden, før hun blar om. (Deltaker nr. 16)

Jeg føler jo at det hjelper jo henne på vei til å kunne uttrykke seg bedre, og for mange av bøkene handler jo litt om hennes hverdagslige ting, som kanskje hjelper henne med å sette litt mer ord på ting som skjer i hverdagen, da. (Deltaker nr. 13)

Andre foreldre kommenterte at de liker å lese med barna sine fordi det er en anledning til å ha en rolig, koselig stund sammen:

Vi leser jo for eksempel før legging hver eneste dag. Så det på en måte blir jo både en rutine, og så er det også de samme bøkene vi på en måte tar frem. Så da når hun assosierer det med det å skulle falle til ro, så blir det jo òg en kilde til det. (Deltaker nr. 5)

Ja, det er liksom det de koser seg mest med, kanskje fordi vi har sett mye på det, og da sammen, så det er liksom litt hyggelig å lese dem sammen. (Deltaker nr. 23)

Ja, hun pleier å sitte på fanget, og vi pleier å sitte oppe på rommet hennes, eller så har jeg henne i senga hennes. Så kan vi sitte og lese. Så sitter hun

der, og, ja, jeg håper hun følger med, men man går jo litt sånn inn og ut av fortellingen. Men hun trives med det. Og det er litt sånn koselig for oss, litt sånn avbrekk. (Deltaker nr. 10)

Jeg synes jo det er veldig sånn, jeg synes at når man liksom sitter sammen og er rettet mot boken sammen, så er det veldig sånn sterkt, det er veldig mye fellesskap i det. Mer enn når vi sitter og ser på for eksempel noe på tv, da. At det føles mer nært og intimt og mer liksom aktiviserende på en måte, tror jeg. (...) Det er jo den fysiske nærheten, og ikke sant, at når man leser for barn, så sitter jo barna ofte på fanget ditt eller helt inntil deg, eller noe sånt. (Deltaker nr. 12)

Ja. Ja, det er jo veldig hyggelig for eksempel at når vi skal legge oss, så har vi liksom en bok, og da gleder hun seg til at vi skal lese den boken. Og vi også, det er jo veldig hyggelig at hun synes det er gøy å bli lest for, og så blir det en koselig stund, da. (Deltaker nr. 15)

Så er det en fin måte å finne en ro, en slags hviletid sammen. For da sitter vi i ro, og vi sitter nærme hverandre. Får muligheten til å gjøre noe felles uten at det er veldig høyt aktivitetsnivå, eller, ja, at vi er litt felles på en rolig måte. (Deltaker nr. 18)

Andre kommentarer omhandlet lesing som en familierutine:

Nei, det varierer jo litt fra den eldste og den yngste. Han eldste er jo glad i å sitte og høre på historien som blir fortalt, og stiller kanskje litt spørsmål eller påpeker ting, mens hun yngste er jo veldig glad i for eksempel ... Hun er ikke tålmodig nok til å sitte og høre på historier enda, så det er mer sånne pekebøker er veldig stas der, og finne ting i pekebøker og fortelle hva ting er, og sånt.

I: Ja. Og hvordan opplever du det å lese sammen med barnet ditt?

Nei, vi synes det er veldig hyggelig, både jeg og mannen min. Det er jo en fin måte å roe litt ned på, og så gjør vi det hver kveld før leggetid, så det er en sånn avslutning på dagen også. (Deltaker nr. 3)

Ja, vi sitter sammen, vi sitter sammen med ungene og leser bøker, men om natten for eksempel jeg og mamma sitter sammen med ungene og leser bøker, men ofte på dagen når han kommer fra barnehagen og er ferdig med spising, når han har fritid, så tar han bøker og leser selv og sier til den andre broren og forteller om denne boken, hva handler boken om. Så det er veldig fint. (Deltaker nr. 7)

Mange understrekte at lesingen med barnet fremmer relasjonen, og at det stimulerer felles oppmerksomhet og tilknytning. Flere foreldre understreket at barna liker å bli i boken selv, og at det skaper leselyst og -glede hos barn:

Ja. Da setter han seg på fanget, og så tar han med en bok ... Og han blar gjerne også. Og han blar jo da helt usammenhengende, altså det ... Men i og med at det ikke er sånne narrative, altså fortellinger i stor grad, så har ikke det spilt så mye rolle. Men han er aktiv, det er han som er liksom ... Han er aktiv når han leser, ja. (Deltaker nr. 12)

3.5.2 Foreldrenes syn på barnebøker og kvaliteten på Bokstarts materiell

Elleve av foreldrene husket tydelig at de fikk informasjon om prosjektets mål og viktigheten av lesing og språkutvikling hos små barn. Resten av foreldrene kunne enten ikke huske eller ga ikke tydelig svar på spørsmålet. Selv om tolv foreldre husket å ha fått informasjon om den andre boken som kunne hentes fra biblioteket, hadde kun fem hentet denne boken. Én av de fem foreldrene nevnte at henting av boken opplevdes som veldig positivt for barnet.

Foreldrene ga uttrykk for ulike syn på barnelitteratur. Flere viste til at lesingen skjer når barnet selv henter en bok og vil lese. Nesten alle foreldrene var veldig positive til *Revungen*-boken:

Ja, den var veldig sånn, jeg ser veldig sånn bare ut ifra hvordan barnet vårt på en måte tok tak i den boken, da. Og jeg tror det har veldig mye med sånn farger og kontraster å gjøre. At det er veldig lett å forstå bildene. Barn er gjerne sånn at de ser veldig godt kontraster, de har liksom ikke helt kanskje muligheten til å se bilder som er veldig kontrastløse? Så det at det for eksempel er mye farger i det, gjør at de kanskje oppfatter det litt bedre. Så har vært sånn veldig tidlig på og liksom skjønne hva på en måte bildet skal på en måte beskrive, da. Og så blant annet da hvor den sitter og liksom skal få mat, og så tar den tungen ut sånn blæh, for den har ikke lyst på maten. Så satt han hele tiden sånn når han så det bildet. Og det var fra ganske tidlig av, da. Så det er en av de bøkene som han på en måte ble veldig glad i, og fortsatt er veldig glad i. Så vi har den stående i hyllen her, da. Den boken, den fikk vi jo lenge før, det var jo egentlig ganske tidlig. Det var på en av de første helsekontrollene på helsestasjonen. (Deltaker nr. 2)

*I forhold til den *Revungen*, så likte han jo den veldig godt. Når han fikk den, så ville han liksom lese den hver dag. Og det er jo selvfølgelig fint, fordi at da er det situasjoner som han kjenner igjen fra sitt eget liv. Så sånn sett, så liker jeg de illustrasjonene, og vi har vel ikke ... Har vel mest forklart på en måte hva som er i bildene, da, hvis du skjønner, vi er ikke liksom helt der at vi leser så mye historier. Men han er jo veldig opptatt av bøker. Ja, men *Revungen* har han syntes var veldig spennende, da. For da var det på det tidspunktet at han liksom begynte å koble sammen bilder og verden rundt, på en måte, tror jeg. Så den har vært en stor suksess hos oss. (Deltaker nr. 6)*

Ja, nei, den synes jeg var veldig koselig. Og den så vi i og sånn, det var en veldig koselig bok. (Deltaker nr. 21)

Boken Æsj! sier Nora var derimot ikke like populært blant foreldrene som mottok den. Av de fem foreldrene som hadde mottatt boka, uttrykte fire kritikk:

... det tror jeg det var jeg reagerte på.

I: Ok?

Jeg vet ikke helt hvorfor. Jo, jeg tror vi har hatt, eller i vår barneoppdragelse så har vi litt sånn, vi spiser hvis vi er sultne, og hvis ikke vi er sultne, så går det greit på en måte. Og så at det er 100 % lov å ikke like mat, og man trenger ikke å spise det hvis ikke man liker det, men man skal smake. Og det der bare følte jeg at var sånn der, mat er ikke godt, det er noe man må spise-bilde, hvis du skjønner hva jeg mener.

I: Ja, ja, jeg forstår hva du mener. Ja.

Ja. Så jeg var litt sånn der, oi. For det var han minste som jeg leste for der, og så var jeg sånn der, og så spiser de mat. Og så var jeg sånn, oi, og det var veldig ... Det er ikke noe gøy. (Deltaker nr. 4)

Nei, de er liksom, de er så utrolig platte og så sånn der veldig jentedallete. Og språklig sett ... Språklig så synes jeg de kanskje har litt det der problemet med at de er liksom, det er både nesten ... Sånn det er både for mange ord, men samtidig for banalt, liksom. (Deltaker nr. 12)

Denne boken Nora, det var en side som det er sånn tomater. Hun sier æsj, det er sånn sier Nora, jeg liker ikke tomater, ikke sant. Det er sånn ... Hun sier mamma, se, æsj, æsj, tomater, æsj. Jeg sier nei, den er fin. Du må spise den. For hun begynte å si æsj, æsj til tomater etterpå. (Deltaker nr. 17)

Jeg synes jo den er fin, bare det at man må forklare litt på at ikke alle grønnsaker er æsj, da, det blir litt sånn når du har jobbet for at de skal like grønnsaker, så står det bare æsj, æsj. Så det blir litt sånn, ja, motsetning, da. Men da forklarte jeg at når man ikke liker noe, så sier man æsj, og Nora liker ikke grønnsaker, så det ble litt sånn, ja. (Deltaker nr. 20)

En av de fem foreldrene snakket positivt om boken og nevnte:

Hun liker å se liksom på bildene, og så kan hun peke på alle grønnsakene og si hva de heter, og spør hvilken vi liker best, og sier hvilken hun liker best, og hva vi skal ha til middag, og ja. Hun tar utgangspunkt i alt vi har. (Deltaker nr. 15)

3.5.3 Foreldrenes forhold til biblioteket

Foreldrene hadde et variert forhold til bibliotekene. Noen av dem var veldig aktive og benyttet seg aktivt av tilbudet, mens andre gikk svært sjeldent på biblioteket og dekket sine lesebehov på en annen måte. Noen viste til at biblioteket ikke var så viktig for dem, fordi de kan låne bøker via barnehage og skole. Flere refererte til at pandemien har gjort det vanskelig å bruke biblioteket.

En av foreldrene trakk frem at barnet var for ungt:

Og altså, jeg vet at det er mye fine arrangementer rundt bibliotekene. Så det er vel egentlig kanskje noe jeg har sett for meg, ja, nå begynner han jo å bli litt større på en måte, men jeg ser jo for meg å kunne ta med han på biblioteket og på forskjellige arrangementer som finnes der. (Deltaker nr. 6)

Tre foreldre var kjent med tilbudet, men har ikke kunne besøke biblioteket de siste to årene på grunn av pandemien:

Vi er mye på sånn Gyldendalhuset på høytlesning for barn. Der har vi vært mye, men det har jo stoppet nå med korona. Men vi har jo booket nå til helgen, så skal vi det ... (Deltaker nr. 10)

Jeg følger med på kalenderne om aktiviteter og om det er liksom å smelte plast eller sy om kjoler eller se på film, eller hva det er, så jeg har sett at de har veldig mangefasetterte tilbud. Og bruker det også. Men jeg bruker mest tilbudet med barna, mer enn jeg gjør for min egen del, faktisk. (Deltaker nr. 12)

Jeg bruker det til å låne sybøker, men ellers så har vi så mye bøker, at jeg tror egentlig ikke vi klarer å lese gjennom dem. Vi har arvet en del. Så det er jo veldig bra, det da, vi har mye å velge mellom. (Deltaker nr. 14)

Ja, vi har vært på sånn arrangementer før, ja ... Men ikke så mye nå på grunn av Covid. (Deltaker nr. 16)

Ja, vi begynte å gjøre det nå de siste månedene, egentlig. Nå har hun lånekort, så nå går vi jo jevnlig og låner og leverer og henter nye bøker.

I: Ja. Bruker dere biblioteket til andre ting? Altså, du kjenner til at det er andre arrangementer og lesetunder og sånt?

Ja, det hender det er litt sånn arrangementer, som vi ikke har fått deltatt så mye på nå, da, men nå som ungen vår begynner å bli litt større, så begynner det å bli litt mer som vi kan ta henne med på. Det prøver vi i hvert fall å få til. (Deltaker nr. 22)

Flere foreldre nevnte at de får god tilgang til bøker gjennom ordninger i barnehage eller skole, hvor bøker kan lånes over helgen:

Jo, vi har jo en som er eldre enn det igjen, han bruker litt biblioteket, men det er ikke så veldig mye. For de kan egentlig låne bøker fra skolen også. Så nå han på syv år har hentet en god del bøker fra skolen, som han har fått lånt. (Deltaker nr. 11)

Ja, det stemmer, det har jeg ikke tenkt på. Men altså, vi hadde et sånt bok-prosjekt i barnehagen, hvor biblioteket leverte bøker dit. Da fikk vi låne bøker hjem. Så jeg følte at det behovet ble litt dekket der. Så får vi jo kanskje stadig bøker i gave, og sånn. Vi føler ikke at vi mangler noen bøker, kanskje det. (Deltaker nr. 18)

De låner bort bøker i helgene hvis man vil lese noe da eller fortsette noe de leser på. (Deltaker nr. 20)

3.5.4 Foreldrenes syn på prosjektet

Flere foreldre mente at prosjektet ikke har endret deres lesevaner når det gjelder lesevaner hjemme. Enkelte familier med flere barn rapporterte om hvilket utbytte barna i ulike aldre har hatt av bokpakken. Svarene på nøkkelspørsmålet Om Bokstart-prosjektet har endret noe? var blandede:

Syv foreldre svarte at Bokstart ikke har endret noe, men at selv om det ikke har endret noe for dem, kan det være at prosjektet har en effekt for andre.

De la også til at de etter prosjektdeltakelsen forsøker å lese litt mer og har fått noen andre bøker å titte i. Den røde tråden i svarene deres er at prosjektet ikke har endret noe for familien deres, men at de mener det er et fint tilbud.

Selv om ikke alle foreldre uttrykker at de har fått et personlig utbytte av prosjektet, ønsker samtlige at Bokstart skal fortsette. Gitt av hvor mye og ofte foreldrene i gruppen leste med barna sine, var det kanskje ikke overraskende at de tenkte at Bokstart-programmet ikke var noe for dem:

«Jeg følte kanskje sånn at jeg kanskje ikke var helt i målgruppen for det. Men man trenger selvfølgelig hele rangen.» (Deltaker nr. 5)

Ja. Det første jeg tenker på, er jo at det er en utrolig fin mulighet som gjør oss bevisst på hvor viktig det er at barna får oppleve lesing. Og det bygger jo et grunnlag for videre lesing for dem når de lærer det selv og bruker bøker på en bevisst måte. Den muligheten ser jeg er ... Selv om det ikke har endret oss så mye. (Deltaker nr. 18)

Nei, jeg synes egentlig det er veldig bra initiativ, og at dere bør holde på det, da. Fortsette med det. Ja. (Deltaker nr. 20)

Jeg synes bare det var veldig koselig å få bøker og lese hjemme, og det var en hyggelig ting som man burde gjøre mer av. (Deltaker nr. 21)

En forelder nevnte at Bokstart hadde en tydelig positiv påvirkning på deres lesing hjemme:

Det er liksom, man tenker ikke lesingen er førsteprioritet, det er liksom mat, søvn og holde seg frisk, liksom, som er liksom det viktigste. Så det har jo egentlig fått oss til å se at ja, man kan bruke lesing, noe som man ser på som kanskje som en utfordring, man kan bruke det til noe morsomt og lærerikt og bonding og da over tid med ungen din. Istedenfor å gjøre de vanlige tingene som man tenker, som å se på en film eller tv, så er det liksom annerledes. Og hun yngste har virkelig, og vi og, vi synes at det har fungert veldig bra. Så prosjektet må jeg si, for oss, så har det vært en suksess sånn sett. (Deltaker nr. 10)

Når intervjueren prøvde å finne ut hvilken positiv opplevelse Bokstart kan gi familier, kom noen av foreldrene med flere gode grunner:

Jeg tror det er veldig fint, en god måte å engasjere barna i. Og så kanskje det hjelper foreldre og med å lese for barna og ta det som en fin stund sammen. Også jeg ser at sånn, min her begynte å være veldig interessert i å lese for seg selv, ja. Også bøkene er lette for dem å lese. Så han klarer å lese en hel bok selv, selv om han er seks år. Og jeg er veldig sånn overrasket, men det er fordi det er veldig sånn interessante og fargerike bøker. Ja, som de liker å ha rundt seg. (Deltaker nr. 16)

Av andre svar fremgikk det tydelig at foreldrene følte at programmet ikke var noe for dem, og at det ville ha fungert bedre om det var rettet spesifikt mot familier som hadde få bøker hjemme, eller som ikke har gode lesevaner.

Vi ville nok begynt med det uansett, siden jeg er glad i bøker selv. Og jeg jobber jo på en videregående skole, og jeg ser på en måte hvor lite interesse ungdommene har i å lese bøker. Og jeg vil gjerne at mitt barn skal oppleve den opplevelsen jeg har hatt med bøker, da. Og den gleden av å lese en bok og danne på en måte et bilde av alt som skjer. Så jeg håper jo, og jeg skal jobbe for å få til det, da. (Deltaker nr. 9)

Så jeg vil si at det har hatt en positiv effekt, men hvis jeg skal være ærlig, så har jo det som sagt, da ... Det er mye bøker allerede. Så det forsvinner inn i mengden. (Deltaker nr. 12)

Og så lurer jeg på, tror du det med å ha fått disse bøkene, har det endret noe med lesing hjemme hos dere?

Nei, jeg tror ikke det. Altså, vi har jo lest lite grann sammen selv, vi gjør det, på en måte. Det er liksom en del av de tingene vi gjør, så jeg føler ikke at det gjorde noen forskjell at vi fikk de bøkene. Det var jo veldig hyggelig, jeg så på det som en veldig hyggelig gave, jeg da, for en som er glad i bøker. Men jeg kan jo se for meg at det er en veldig fin introduksjon til familier som kanskje ikke leser fra før av, da. (Deltaker nr. 23)

Selv om flere nevnte at de ikke følte at de tilhørte målgruppen, syntes de at prosjektet er viktig. Flere foreldre hadde gode innspill om hvordan Bokstart kunne videreutvikles.

Deltaker nr. 7 kom med flere forslag:

Jeg skal bare si, at dere må fortsette med dette. Fortsette med dette. Og du har valgt en veldig fin partner, sånn helsestasjonen. Fordi nesten hver familie, hvert barn, går til helsestasjonen. Til fem–seks år må gå til helsestasjonen, så det er veldig bra ide, helsestasjon. Og gi deres mening eller deres ... Å fortelle om deres prosjekt til foreldrene, så dette er veldig positivt. Og jeg bare ønsker å si, at dere må fortsette med dette prosjektet og produsere mer bøker i fremtiden. Tegneserier, bilder, bøkene som likt som boken om byen. Og så dere må ... Det er et forslag hvis dere jobber med barnehagen, så hvis dere jobber sammen med barnehagen og skolen – skole, for eksempel, så det er kanskje veldig spennende og positivt. Jobbe sammen med barnehagen. (Deltaker nr. 7)

Deltaker nr. 12 løftet frem hvor viktig biblioteket er i prosjektet:

Jeg tror nok at det beste med prosjektet, er jo at det liksom tilsvarende biblioteket, da at det bidrar vel ... Det kan bidra til å tilgjengeliggjøre lesing og bøker for ... På tvers av sin kulturelle bakgrunn, da. Eller hva man har, og hvilke vaner man allerede har hjemme med lesing. Sånn at også folk som har færre bøker hjemme, kan bli påminnet om at det har en viktig verdi. (Deltaker nr. 12)

Selv om tolv foreldre husket å ha fått informasjon om den andre boken som kunne hentes fra biblioteket, hadde kun fem hentet boken. Én av de fem foreldrene nevnte at henting av boka opplevdes som veldig positivt for barnet. Det at *Revungen*-boken var likt av nesten alle barn og foreldrene, fremgikk tydelig under evalueringen av prosjektet:

Det vi fikk fra helsesøster, har vi nå bare brukt, da. For det er liksom sånn vi føler at det passet perfekt. Istedenfor å gå ut og gjøre research og finne ut hvilken bok som er bra, og liksom prøve og feile. Så vi følte det var helt perfekt. Hvis alle kunne fått noe sånt, så tror jeg det hadde bidratt. For det er litt vanskelig, da. (Deltaker nr. 10)

I: Hva tenker du da er vanskelig?

10: Nei, liksom du må nesten ... Ja, det tar litt tid, og vi har vært ute og kjøpt noen bøker, og så er det noen hun yngste ikke vil se i i det hele tatt, og noen som hun er veldig glad i, så det er liksom sånn. Men jeg føler at når vi fikk den, så var ... Det er jo enklere når du får det utdelt da, det skal jeg si. (Deltaker nr. 10)

For foreldrene som allerede leser hjemme, men som ikke har prioritert det i det siste, var prosjektet en god påminnelse om viktigheten av lesing for småbarn:

Så det var på en måte en fin litt sånn mild over (?) påminnelse om at lesing er viktig. Som jeg personlig synes er helt fint da å få. Så jeg ... Ja, det var kanskje en vel så mye effekt som de faktiske bøkene med den der påminnelsen om at liksom fra helsestasjonen nærmest om at lesing er viktig, og husk det, husk det er viktig for utviklingen. Så jeg var glad for den påminnelsen, da, jeg var det. (Deltaker nr. 12)

Noen av foreldrene sa at biblioteket skapte en eierskapsfølelse hos barn og bidro til leselyst. Moren som var positiv til *Nora*-boken, delte at datteren syntes den var god, siden datteren oppfattet boken som hennes:

Det er bare positiv opplevelse, men hva skal jeg si, nei, det har bare vært positivt for vår del. Og ja, har jo som sagt brukt den «Æsj! sier Nora» kanskje mest av de bøkene vi fikk. Fordi den var det litt ekstra stas at hun hadde fått som sin ... Altså at hun var på biblioteket og fikk den, og så kunne vi liksom si skal vi lese den boken du har fått, og så ... Ja. Og så var det så mye gjenkjennelige elementer i den boken, da. (Deltaker nr. 15)

4 Konklusjoner

Barn som blir lest for fra tidlig alder, har bedre forutsetninger for å utvikle gode lesevaner. De har også bedre forutsetninger for å utvikle gode språkferdigheter.

I tråd med Foreningen !les sin visjon har Bokstart-prosjektet som mål å skape interesse og tilrettelegge for gode leseopplevelser hos småbarnsfamilier. Foreningen !les har igangsatt Bokstart i Norge med begrensede ressurser midt i en pandemi. Likevel viste piloten en lovende positiv effekt som kan følges opp i fremtiden.

4.1 Fra spørreundersøkelsen

Oppfattelsen av hvordan samarbeidet har fungert mellom aktørene, varierer.

Ved helsestasjonene sier 40 % (28 stk) av helsesykepleierne som har deltatt i undersøkelsen, seg godt fornøyd med samarbeidet med biblioteket, og 42 % (29 stk) synes at samarbeidet med Foreningen !les har fungert godt eller svært godt. Ved bibliotekene er det derimot større variasjon i hvordan respondentene synes samarbeidet ved helsestasjonene fungerte. Blant de 17 respondentene svarer 7 at samarbeidet var verken dårlig eller godt, og kun 4 at samarbeidet var godt.

Det er en samlet holdning blant aktørene om at Bokstart-prosjektet bør fortsette.

Ved helsestasjonene svarer 91 % (64 stk) at de ønsker å fortsette med Bokstart. Den viktigste grunnen til å fortsette som oppgis, er at prosjektet er et godt verktøy når en snakker med foreldre om barnets språkutvikling, og at det er et godt prosjekt for små barn. De fleste respondentene ved biblioteket (15 av 17) er veldig positive til at Bokstart-prosjektet fortsetter. De begrunner det med at prosjektet er bra for små barn, og at de enklere når ut til foreldre som ellers ikke leser for sine barn.

Både helsesykepleierne og bibliotekarene synes det var enkelt å få foreldrene engasjert og så en verdi i prosjektet. Blant helsesykepleierne svarer kun 6 av 70 at det var utfordrende å få foreldrene engasjert i programmet. Årsakene er språkbarrierer, foreldrenes manglende forståelse av viktigheten av å lese for små barn og logistikk ved å dele ut materiell. Ved biblioteket svarer 3 av 17 at de finner det utfordrende å engasjere foreldrene. Årsaken er logistikk ved å dele ut bøker og materiell og at det knapt kom foreldre. Dette skyldes høyst sannsynlig pandemien.

4.2 Fra intervjuene med foreldre

Inntrykket er at de fleste av foreldrene som deltok i undersøkelsen fikk tilstrekkelig med informasjon fra helsesykepleierne, men at en god del ikke har blitt informert om at de kunne hente *Æsj! sier Nora* på biblioteket.

Samtlige av deltakerne leser bøker sammen med barna, og alle opplever at høytlesing for barn bidrar til å utvikle en god relasjon og nærhet gjennom å dele en fin stund sammen.

De fleste leser for barna på norsk, men noen leser også på deres eget morsmål. Alle har barnebøker hjemme, og alle var positive til *Revungen*-boken. Det ble kommentert at de er glade i fine illustrasjoner og mye farger, men ikke nødvendigvis i mye tekst. Flertallet var ikke godt fornøyd med *Æsj! sier Nora*-boken, på grunn av hovedtemaet og det de tolket som en negativ fremstilling av sunt kosthold.

Svært få har lest digitale bøker for barna, og det begrunner de med at de ikke ønsker at de skal ha mer skjermtid enn det de allerede har. Flere av foreldrene har brukt biblioteket til å låne barnebøker og bruker også stedet aktivt til lesestunder. Flesteparten sier det er noe de vil starte med når Covid-19-situasjonen endrer seg.

Samtlige synes Bokstart er et positivt prosjekt som bør fortsette. Flere uttalte at de ikke anser seg selv for å være i målgruppen til prosjektet, men ser at det kan være en nyttig måte å komme i gang med lesing på for de som ikke har høytlesing som rutine hjemme.

4.3 Evalueringsbegrensninger

Kvalitative analyser kan kun indikere deltakernes forståelse, perspektiver eller syn på en situasjon. På grunn av evalueringsdesignet (kvalitative intervjuer) kan vi ikke vite om det overordnede positive synet på prosjektet kun var delt av foreldrene som deltok i intervjuene, eller om det var en indikasjon på den generelle oppfatningen blant alle deltakerne i Bokstart.

Vi hadde ingen spesifikke krav til utvalget av foreldre som deltok i intervjuene, annet enn at de hadde mottatt en bokgave fra Bokstart, og at de kunne snakke norsk, slik at de kunne forstå intervjueren. Ut fra foreldrebakgrunnen, og spesielt deres forhold til litteratur og deres yrke, kan det se ut til at helsestasjonene rettet seg mot foreldre som allerede hadde et positivt forhold til lesing og barnelitteratur.

Dette viser to ting: For det første utgjør dette en studiebegrensning, i den forstand at vi ikke vet hvordan foreldrene som ikke var positive til lesing hjemme, ville ha svart på intervju spørsmålene om Bokstart. For det andre viser det at helsestasjonene var opptatt av å promotere programmet ved å velge foreldre som var entusiastiske til prosjektet. Vi kan tolke dette som at helsestasjonene ønsker å sikre at evalueringen er positiv, og at prosjektet fortsetter – noe som fremgikk av svarene deres på undersøkelsen.

Et par andre begrensninger som er verdt å nevne: Noen informanter ser ut til å tro at intervjueren representerte Bokstart-prosjektet, noe som kan ha påvirket svarene deres. En annen begrensning er knyttet til utvalgsriteriet om at informantene måtte forstå og kunne uttrykke seg på norsk.

4.4 Anbefalinger

Basert på våre resultater og kunnskap samlet fra litteratur, legger vi frem noen oppmerksomhetspunkter og anbefalinger til en fremtidig modell for gjennomføring av Bokstart i Norge.

4.4.1 Samarbeidspartnere

Unntakssituasjonen som følge av Covid-19-pandemien bekrefter hvor viktig det er at Bokstart henvender seg direkte til familiene.

I utgangspunktet er et samarbeid mellom helsestasjoner og bibliotek helsestasjoner og biblioteker en god måte å involvere familier og nøkkelaktører i prosjektet på. For å sikre et godt fungerende samarbeid er det viktig å ha god kommunikasjon mellom alle parter – noe som kan oppnås med et team av ansatte og et godt digitalt system (for eksempel Teams og lignende verktøyer for å ha mulighet til å utveksle informasjon).

Bibliotekene vil kunne bidra med å gi barna en eierskapsfølelse til boken og bidra til en positiv opplevelse når barn henter boken med foreldrene sine. Det å hente en bok fysisk på biblioteket er en god anledning til å skape en felles positiv opplevelse for familier og stimulere barnas interesse for lesing og biblioteket.

Bibliotekets rolle for yngre barn må presiseres av helsestasjonene og kunne underbygges med ytterligere informasjon om muligheter for småbarnslitteratur og lesestøtte på lokale biblioteker.

4.4.2 Bokvalg

Samtlige foreldre hadde en veldig positiv oppfatning av boken *Revungen*, men det samme var ikke tilfellet for boken *Æsj! sier Nora*. Det er stor sannsynlighet for at foreldrene vil danne seg et syn på boken de mottar, og vi anbefaler å foreta en nøye vurdering av hvilken bok som skal deles ut.

Boken skal representere mangfold i forhold til kjønn, etnisk bakgrunn og litterær smak og skal være tilpasset barnas språk. Mange av familiene har ikke norsk som kommunikasjonsspråk og vil kanskje ha begrenset utbytte av å få bøker på norsk. Ideelt sett burde boken ha gjennomgått en evaluering av en gruppe foreldre før utvelgelsen. Foreningen !les kan opprette en liten digital gruppe av frivillige foreldrene som vurderer bøkene, og kanskje teste ut to eller tre av dem hjemme med sine barn, før det endelige valget blir tatt.

Det fremgikk tydelig av intervjuene at selv om alle foreldrene kan lese for barna sine på norsk, leser noen av dem også på sitt eget morsmål. Det er et kjent problem at det ikke finnes et stort utvalg av barnelitteratur på ulike språk i Norge. Bokstart kunne ha bidratt positivt til flerspråklig utvikling ved å tilby bøker på flere språk, tilpasset til målgruppene som er registrert hos de deltakende helsestasjonene.

En annen mulighet som kan vurderes, er å investere i digitale bøker, siden de er enklere å distribuere i flere utgaver. Digitale bøker, som kan være aktuelle for eldre barn (barn over to år), kan tilbys på forskjellige språk på en kostnadseffektiv måte. Her vil det være viktig at designet på boken ikke er forstyrrende – at den ikke har for mange interaktive elementer – slik at den holder på barnas oppmerksomhet. Husk at digitale bøker ikke er aktuelt for de yngste barna.

4.4.3 Tilbud til alle familier

I denne piloten ble Bokstarts tilbud gitt til alle familier. Samme tilbud til alle er sosialt rettferdig, da det ikke skaper forskjellsbehandling. Det gir alle familier mulighet til å bedømme hva et slikt program kan bidra med for barna deres. Siden forskningen viser at det er viktig å lese med barn (Segerström & Strandberg, 2021), og siden samtlige prosjektdeltakere reagerte positivt på tiltaket, anbefaler vi at tilbudet fortsatt skal gis til alle barn i Norge. For barn under to år er fargerike bøker uten tekst best egnet til en koselig og rolig lesestund som skaper kvalitetstid hos familier. Skulle programmet utvides til å inkludere eldre barn, blir det viktig å tilby en blanding av bøker med og uten tekst. Her kan det vurderes å ha mulighet for å tilby bøker på familiens sitt førstespråk, slik at de kan velge hvilket språk de ønsker å lese for barna sine. Foreningen !les kan også vurdere om informasjon om lesing bør tilpasses flerspråklige barn og barn fra andre kulturer. For å lykkes vil teksten og hovedtemaet i de utvalgte bøkene være spesielt viktig, noe som fordrer et tett samarbeid med bibliotekene. Så lenge en bokgave fra helsestasjonen tilbyr noe nytt og spennende, kan vi anta at alle foreldrene vil oppleve prosjektet som positivt.

Referanser

- Bus, A. G., Van Ijzendoorn, M. H., & Pellegrini, A. D. (1995). Joint Book Reading Makes for Success in Learning to Read: A Meta-Analysis on Intergenerational Transmission of Literacy. *Review of Educational Research*, 65(1), 1-21.
- De Bondt, M., Willenberg, I. A., & Bus, A. G. (2020). Do Book Giveaway Programs Promote the Home Literacy Environment and Children's Literacy-Related Behavior and Skills? *Review of Educational Research*, 90(3), 349-375.
- Dickinson, D. K., & Smith, M. W. (1994). Long-term effects of preschool teachers' book readings on low-income children's vocabulary and story comprehension. *Reading Research Quarterly*, 105-122.
- Dowdall, N., Melendez-Torres, G. J., Murray, L., Gardner, F., Hartford, L., & Cooper, P. J. (2020). Shared Picture Book Reading Interventions for Child Language Development: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Child Dev*, 91, e383-e399, doi:10.1111/cdev.13225
- Ezell, H. K., & Justice, L. M. (2005). *Shared storybook reading*. Baltimore, MD: Brookes.
- Fitton, L., McIlraith, A. L., & Wood, C. L. (2018). Shared Book Reading Interventions with English Learners: A Meta-Analysis. *Review of Educational Research*, 88(5), 712-751. doi:10.3102/0034654318790909
- Hoff-Ginsberg, E. (1991). Mother-Child Conversation in Different Social Classes and Communicative Settings. *Child Development*, 62, 782-796.
- Jimenez, M. E., Reichman, N. E., Mitchell, C., Schnepfer, L., McLanahan, S., & Notterman, D. A. (2020). Shared Reading at Age 1 Year and Later Vocabulary: A Gene-environment Study. *The Journal of pediatrics*, 216, 189-196.
- Kvernbekk, T. (2018). Evidensbasert praksis: Utvalgte kontroverser, *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, Vol. 4, tilgjengelig online på <https://utdanningsforskning.no/artikler/2018/evidensbasert-praksis-utvalgte-kontroverser/>
- Leech, K. A., McNally, S., Daly, M., & Corriveau, K. H. (2022). Unique effects of book-reading at 9-months on vocabulary development at 36-months: Insights from a nationally representative sample of Irish families. *Early Childhood Research Quarterly*, 58, 242-253.
- Levy, R., & Hall, M. (2021). *Family Literacies: Reading with Young Children*. London: Routledge.
- Lorio, C. M., Delehanty, A. D., & Romano, M. K. (2021). A Systematic Review of Parent-Child Shared Book Reading Interventions for Infants and Toddlers. *Topics in Early Childhood Special Education*, 0271121421998793.

- Mol, S. E., & Bus, A. G. (2011). To read or not to read: a meta-analysis of print exposure from infancy to early adulthood. *Psychological bulletin*, 137(2), 267.
- Munn, P., & Schaffer, H. (1993). Literacy and numeracy events in social interactive contexts. *International Journal of Early Years Education*, 1, 61–80.
- Murray, A., & Egan, S. M. (2014). Does reading to infants benefit their cognitive development at 9-months-old? An investigation using a large birth cohort survey. *Child Language Teaching and Therapy*, 30(3), 303-315.
- Ninio, A. (1980). Picture-book reading in mother-infant dyads belonging to two subgroups in Israel. *Child development*, 587-590.
- Noble, C., Sala, G., Peter, M., Lingwood, J., Rowland, C., Gobet, F., & Pine, J. (2019). The Impact of Shared Book Reading on Children's Language Skills: A Meta-Analysis. *Educational Research Review*, 28, 100290. doi:10.1016/j.edurev.2019.100290
- O'Farrelly, C., Doyle, O., Victory, G., & Palamaro-Munsell, E. (2018). Shared reading in infancy and later development: Evidence from an early intervention. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 54, 69-83.
- Segerström, A., & Strandberg, R. (2021). Bookstart Around the World. Swedish Arts Council, tilgjengelig online på www.kulturradet.se
- Statistisk sentralbyrå (2021). Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrerforeldre-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre>
- Verhoeven, L., & Snow, C. E. (Eds.). (2001). *Literacy and motivation: Reading engagement in individuals and groups*. London/New York: Routledge.
- Vezzoli, Y., Kalantari, S., Kucirkova, N., & Vasalou, A. (2020, April). Exploring the Design Space for Parent-Child Reading. In *Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 1-12).

Tillegg

Tillegg 1: Spørsmål i spørreundersøkelsen

På grunn av den ekstraordinære situasjonen under pandemien var det flere elementer i Bokstart-prosjektet som ikke kunne fullføres. Til tross for den vanskelige situasjonen ønsker vi å finne ut hva som var mulig å gjennomføre, og hvilke valg du tok for å prioritere deler av prosjektet. Vi håper derfor at du vil ta deg fem minutter til å svare på noen spørsmål. På forhånd, tusen takk for hjelpen!

Ta stilling til påstanden under og kryss av for det svaralternativet som passer best for deg.

I begynnelsen av Bokstart-prosjektet mottok jeg tilstrekkelig informasjon om prosjektet og hva det ville innebære å delta.

Helt uenig	Delvis uenig	Verken enig eller uenig	Delvis enig	Helt enig	Ikke aktuelt
------------	--------------	-------------------------	-------------	-----------	--------------

Hva ville du hatt mer informasjon om?

Hvor enig eller uenig er du i følgende:

Det var utfordrende å engasjere foreldrene i Bokstart-prosjektet.

Helt uenig	Delvis uenig	Verken enig eller uenig	Delvis enig	Helt enig	Ikke aktuelt
------------	--------------	-------------------------	-------------	-----------	--------------

Hva var utfordrende med å få foreldrene engasjert i programmet? (Kryss av alle som gjelder)

- Språkbarrierer
- Bøkenes kvalitet
- Foreldrenes forståelse av viktigheten av å lese for små barn
- Logistikk med å dele ut invitasjonene
- Annet _____

Hvor enig eller uenig er du i følgende:

Jeg ønsker å delta i Bokstart-prosjektet i fremtiden.					
Helt uenig	Delvis uenig	Verken enig eller uenig	Delvis enig	Helt enig	Ikke aktuelt

Hva er grunnen(e) til at du ikke ønsker å fortsette?
(Kryss av alle som gjelder)

- Jeg synes det krever for mye av min arbeidstid å dele ut invitasjonene
- Jeg opplever at foreldrene er negative til Bokstart-prosjektet
- Jeg synes ikke at bøkene og materialene er av god nok kvalitet
- Deltakelse i Bokstart-prosjektet tar for mye av arbeidstiden min
- Annet _____

Hva er grunnen(e) til at du ønsker å fortsette?
(Kryss av alle som gjelder)

- Jeg synes boken/invitasjonen til Bokstart-prosjektet er et godt verktøy når jeg skal snakke med foreldre om barnets språkutvikling
- Jeg tror vi gjennom Bokstart-prosjektet kan nå ut til foreldre som ellers ikke leser for sine barn
- Jeg opplever engasjement fra bibliotekene omkring Bokstart-prosjektet
- Jeg tror Bokstart-prosjektet er bra for små barn
- Annet _____

Hvilke justeringer av Bokstart-prosjektet måtte du gjøre på grunn av pandemien?

Vennligst vurder hvor godt samarbeidet med aktørene under har fungert

Spørsmål stilt til bibliotekene:

Samarbeidet med helsestasjonene har fungert ...?				
Svært dårlig	Dårlig	Verken dårlig eller godt	Godt	Svært godt

Samarbeidet med Foreningen Iles har fungert ...?

Svært dårlig	Dårlig	Verken dårlig eller godt	Godt	Svært godt
--------------	--------	--------------------------	------	------------

Spørsmål stilt til helsestasjonene:

Samarbeidet med biblioteket har fungert ...?

Svært dårlig	Dårlig	Verken dårlig eller godt	Godt	Svært godt
--------------	--------	--------------------------	------	------------

Samarbeidet med Foreningen Iles har fungert ...?

Svært dårlig	Dårlig	Verken dårlig eller godt	Godt	Svært godt
--------------	--------	--------------------------	------	------------

Samarbeidet med barnehager har fungert ...?

Svært dårlig	Dårlig	Verken dårlig eller godt	Godt	Svært godt
--------------	--------	--------------------------	------	------------

Vennligst fullfør denne setningen basert på din erfaring med Bokstart-prosjektet.

Fra mitt perspektiv er Bokstart-prosjektet et initiativ som kan ...

Har du noen innspill til forbedringer/endringer/kommentarer til Bokstart-prosjektet?

Tillegg 2: Åpne spørsmål og svar (spørreundersøkelse)

Fra bibliotekene

Q Hva var utfordrende med å få foreldrene engasjert i programmet?

A Det kom knapt foreldre.

Q Hva er grunnen til at du ønsker å fortsette?

A Jeg tror mange besøker biblioteket, som ikke ville besøkt oss ellers.

I Det er en fin måte å få folk inn på biblioteket.

Q Hvilke justeringer av Bokstart-prosjektet måtte du gjøre på grunn av pandemien?

A Vi har gått mer direkte på foreldre med 2-åringene og spurt dem om de har vært på helsestasjonen, og om de har fått invitasjon til å hente en bok på Deichman. Vi har i tillegg hatt Bokstart-lørdag nå i september i Bjørvika, der vi inviterte 2-åringene til lesestund, og der de kunne få bok og nett.

Vi hadde færre besøk og nådde derfor ut til færre, ellers ingen justeringer.

Vi gjorde ingen justeringer, men vi kunne helt sikkert gjort noe moro sammen med helsestasjonen hvis ikke det hadde vært for pandemien.

Vi delte ut bøker og ga omvisning til de som ønsket. Ikke samarbeidet med helsestasjon om et eventuelt opplegg.

På grunn av vekslende besøkskapasitet har vi delt ut til besøkende i målgruppen!

Prosjektet er dratt ut i tid, barna blir eldre før de får boken. Fikk ikke delt ut bøker pga. nedstenging.

Jeg var ikke på jobb på D da det startet, og vet ikke helt hvordan ting skulle ha vært, og var lenge litt «utenfor».

Jeg hadde permisjon da, så det blir vanskelig for meg å svare på akkurat dette spørsmålet.

Ingen justeringer egentlig, men det ble jo ikke delt ut bøker fra biblioteket mens vi var stengt.

Ingen arrangementer.

Holde avstand.

Helsestasjonen i bydelen ble ikke med i prosjektet før nå nylig. Så ved biblioteket vårt har vi tatt mer direkte kontakt med foreldre og besteforeldre, som hadde med barn i målgruppen. Lite barnehager, siden de først nå kommer på besøk igjen.

Fikk ikke satt oss like godt inn i prosjektet, noe som gjorde at kollegaene mine på biblioteket ikke fikk tilstrekkelig informasjon. Fikk heller ikke gjennomført arrangementer knyttet til Bokstart. Håper at informasjonen om Bokstart kommer bedre ut nå som vi har åpnet igjen. Opplever at det er veldig positivt. De fleste som kommer for å hente bok, har tid til en liten prat og ønsker å bli kjent med biblioteket – dette var også vanskelig / måtte justeres under pandemien. Fikk ikke gitt like god informasjon til foreldre om biblioteket og mulighetene for å låne da. Håper dette blir bedre nå som vi har åpnet opp igjen.

Det var lite kontakt med helsestasjonen, de hadde nok veldig mye å gjøre i denne perioden og det var nok enklest å kutte ut dette prosjektet først.

Biblioteket var ikke åpent, så det var lite kontakt med noen. Samt at helsestasjonen har vært stengt/flyttet grunnet Covid og byggeprosjekter. Har egentlig fungert som før, men i mye mindre skala.

At foreldre kan komme og hente bøkene uten invitasjon.

Q **Vennligst fullfør denne setningen basert på din erfaring med Bokstart-prosjektet. Fra mitt perspektiv er Bokstart-prosjektet et initiativ som kan ...**

A *Være en fantastisk inngangsport for foreldre og barn til å lese sammen!*

Videreutvikles!

Videreføres også til neste kull.

Vi som lokalbibliotek har ikke hatt kontakt i det hele tatt – men det har vært mange utskiftninger her.

Vekke lese lyst og lese glede hos barn og foreldre.

Trekke nye brukere til biblioteket, og ikke minst bevisstgjøre småbarnsforeldre på viktigheten av å starte tidlig med å lese for sine små!

Spre kjennskap til bibliotek for ikke-brukere. Gi barn fra familier med lite bøker en inngang, samt se mulighetene ved bibliotek. Skape en fin stund for lesning.

Spre leseglede til mange barn fremover!

Sette fokus på den store betydningen det har å lese for barn fra de er helt små, og kanskje få ikke-brukere av bibliotek til å legge turen innom oss.

Og bør fortsette for alltid! Skape mer interesse for bibliotekene og tilbudene de gir. Gi foreldre mer kunnskap om språkutviklingen og hvor viktig lesing er! Hjelp biblioteket med å nå nye lånere.

Majorstuen har ikke hatt kontakt med helsestasjoner eller fått inntrykk av at besøkende som har etterspurt Bokstart-bøkene, har fått informasjon av bydelshelsestasjonene.

Gjøre en forskjell!

Fortsette!

Fortsette i fremtiden.

Forsterke forholdet til foreldre til lokale biblioteker.

Bli et viktig prosjekt for å bevisstgjøre foreldre om viktigheten av å lese for barna så tidlig og mye som mulig:)

Bidra til at flere barn får lese bøker tidligere i livet.

Bidra til at barn som vanligvis ikke får bøker og besøker biblioteket, får tilgang til litteratur.

Q Har du noen innspill til forbedringer/endringer/kommentarer til Bokstart-prosjektet?

A Ønsker bedre kommunikasjon med helsestasjon.

Virker ikke som det er alle helsesykepleierne som deler ut invitasjon.

Vi har fått flere negative tilbakemeldinger på innholdet i «Æsj! sier Nora»-boken fordi noen (både barn og voksne) leser den som at grønnsaker er æsj. En mer udelt positiv bok ville vært fint!

Synes dette prosjektet har vært nydelig og viktig. Krysser fingrene for at det kommer til å fortsette.

Mer info til lokalbibliotekene, kanskje en halv dag da barnebibliotekarene snakker om utfordringene.

Jeg synes dette er et veldig spennende tiltak, som kommer til å fortsette.

Hva med flere bøker å velge mellom?

Dialogen mellom helsestasjon og bibliotek kan absolutt forbedres, kanskje med et felles inspirasjonskurs. Slik at en får en felles forståelse for nytten av bøker og lesing fra tidlig alder!

Det hadde vært fint om prosjektet kunne vare over en lengre periode / flere år. Det tar litt tid å få i gang gode relasjoner til helsestasjonen og Foreningen !les, så det hadde vært fint å kunne fortsette når dette fungerte bra, i stedet for å måtte avslutte.

Dere må være mer på i forhold til helsestasjonene, slik at de faktisk blir aktive i formidlingen.

Fra helsestasjonene

Q Hva var utfordrende med å få foreldrene engasjert i Bokstart-prosjektet?

A Tid.

— Bruker andre tilbud.

Q Hva er grunnen(e) til at du ikke ønsker å fortsette?

A Har bare vært positivt!

Q Hva er grunnen(e) til at du ønsker å fortsette?

A Veldig positiv respons fra foreldre og barn for bokgavene.

Hyggelig å gi gave til foreldre og barn.

Fint med bøker, nå som det er så mye skjermtid.

Det er viktig at barna introduseres til bøker og blir vant til de, ikke bare nettbrett og mobiltelefon som lesestoff. Bøker gir en annen ro og

lese-og-lære-opplevelse da det er mindre forstyrrende elementer i en bok enn i et nettbrett med flere muligheter.

Det er flere som kommer i kontakt med biblioteket når helsestasjonen gir ut et gavekort hvor de må gå til biblioteket for å hente en bok.

Alle foreldre og barn blir glade når de får med seg «gaver» fra helsestasjonen etter konsultasjon. Da føler jeg også at jeg gjør en god jobb.

Hva ville du hatt mer informasjon om?

Jeg begynte i jobb her etter at prosjektet var startet, så jeg har ikke fått noe oppstartsinfo.

Generell info om bøkene og hvordan foreldre kan lese de for barna.

Formålet.

Fikk god informasjon.

Q Hvilke justeringer av Bokstart-prosjektet måtte du gjøre på grunn av pandemien?

A Vår helsestasjon var ikke med fra start, men har ikke gjort noe ekstra siden vi startet.

Vi måtte utsette noen av konsultasjonene for å begrense oppmøtet på helsestasjonen.

Vi måtte ta noen konsultasjoner på Teams.

Vi hadde færre 2-åringer inne til konsultasjon fysisk på kontoret, og boken ble ikke delt ut i den perioden.

Vi hadde de fleste av barna på 8- eller 10-månederskontroll, så da fikk de boken om Revungen. Angående 2-årsinvitasjonen, har den blitt delt ut til de aller fleste (noen få barn har kun sett lege/fastlege på 2-årstimen), men pga. stengte biblioteker så har kanskje ikke alle fått hentet boken.

Vi gjennomførte 2-årskontroller under pandemien, men det var jo stengte biblioteker, så er nok mange som ikke har hentet ut pakker. Eller så ble noen 8-månederskontroller tatt via telefon, så vi har ikke fått gitt ut boken til alle.

Vi gir ut gavekortet til boken «Æsj! sier Nora» til yngre barn enn det som var planlagt. Vi gir ut gavekort til barn som er rundt 1 år. Det har vært få 2- og 4-åringer på helsestasjonen ila. 2020.

Vi delte ut den første boken til barn ved 8- eller 10-månederskontrollen, men ikke alle kunne gå til biblioteket hvis det var stengt. På helsestasjonen har vi hatt de fleste ordinære helsekontroller under hele pandemien. Noen av konsultasjonene er gjort per telefon.

Vet ikke hva jeg skulle gjort annerledes. Har snakket om det og delt ut på aktuell konsultasjon eller ved neste anledning.

Utdeling senere pga. konsultasjon som falt ut pga. smittevern.

Tilpasset til hvilke kontrolltimer de har blitt delt ut ... Slått sammen noen under pandemien.

Tidspunktet for når boken blir levert ut, varierer.

Synes selve formen på tegningene i boken er litt «skumle». En annen type tegninger kunne vært vurdert.

«Revungen»-boken har vi levert ut som planlagt til de over 8 måneder. Det var planlagt at vi skulle levere ut bokgavekortet for å hente boken «Æsj! sier Nora» til 2-åringer. I og med at vi nesten ikke har hatt 2-åringer på helsestasjonen gjennom pandemien, gir vi dette gavekortet til barn som er 15–18 måneder gamle.

Opplevde ikke at pandemien direkte gjorde at jeg måtte gjøre noe annerledes med å dele ut bok/brosjyre og snakke om viktigheten av å lese for barn. Men pandemien har indirekte påvirket Bokstart-prosjektet ved at jeg fikk enda mindre tid på konsultasjonene, og dermed ofte endte med å glemme å gi ut bok/brosjyre, da det ble så mye annet å få plass til på kort tid.

Når biblioteket var stengt, oppfordret jeg foreldrene til å hente ut boken når de åpner igjen.

Noen konsultasjoner er gjort over telefon, da har vi ikke fått levert ut materiell.

Noen konsultasjoner ble forskjøvet/utsatt eller omgjort til telefon-konsultasjoner. Det ble derfor delt ut færre Revungen-bøker i denne perioden.

Noen familier mottok ikke bok eller informasjon da konsultasjonen der vi vanligvis gjør dette, ble avlyst.

Måtte noen ganger snakke om temaet på telefon uten å ha noe skriftlig å levere ut.

Måtte dele ut bok tidligere eller senere enn planlagt, da vi hadde en del telefonkonsultasjoner.

Færre 2-åringer på helsestasjonen, derav færre bøker som ble delt ut.

Mange konsultasjoner var på telefon, ikke fysisk oppmøte, så da fikk vi ikke gitt ut bøker. Men vi har hatt økt bevissthet rundt det med bøker/lesing/skjermtid.

Litt usikker på det. Jeg har delt ut bøker og samtalen om språkutvikling og lesing av bøker.

Lite justeringer, huske å dele ut.

Kanskje dele det ut litt senere enn jeg hadde tenkt, men det gikk stort sett greit. Litt utfordrende med 2-åringene som vi tok per telefon en stund. Prøvde å huske å si det til dem, men hendte jeg glemte det.

Jeg har delt ut 2-årsboken her i stedet for at familien henter boken på biblioteket.

Jeg delte ut Revungen på 8- eller 10-månederskontrollen (noen ganger eldre barn hvis de hadde språkproblemer) og snakket om stimulering av språk samt leverte ut kortet som gir dem en gave og lånekort på biblioteket, på 2-årskontrollen. Følte ikke koronasituasjonen begrenset dette.

Jeg begynte som helsesykepleier på helsestasjonen under pandemien, så har ikke fått mye informasjon om Bokstart-prosjektet, men det virker som et veldig fint og viktig tiltak. Jeg vil lære mer!

Ingenting. Fikk ikke gjennomført når det pga. smittevern ikke var mulig å gjennomføre konsultasjon.

Ingen delte ut bok på 8-månederskontrollen eller gavekort til bok ved 2 år.

Ingen, egentlig. Helsestasjonen har hatt drift, og vi har truffet barna, om enn litt senere enn ellers.

Ikke så mye justeringer. Boken leverte jeg likevel. Eventuelt måtte foreldrene vente med å hente ut gavekortet.

Har ikke fått med meg all info ettersom jeg har jobbet en del med smittevern under koronapandemien.

Har hatt inn mye færre 2-åringer på helsestasjonen. Mye er tatt over telefon. Derfor har vi levert ut færre gavekort enn normalt. Også 8- og 10-månederskontroller har vært delvis tatt på telefon, med samme resultat for boken Revungen.

Ga ut ved 9 måneder i stedet for 8 da konsultasjoner ble slått sammen.

Fikk ikke delt ut bøkene i like stor grad. Både 8-månederskontrollen og 2-årskonsultasjonen utgikk pga. pandemien.

Ettersom biblioteket var lukket under pandemien, så fortsatte jeg at snakke om at se i bøker hjemme og fortsette at stimulere til lesing / se i bøker.

Engasjementet mitt i prosjektet er blitt skjøvet til side av utallige andre ting som har tatt større plass under pandemien. Lett å glemme prosjektet når det f.eks. er snakk om dårlig psykisk helse og isolasjon.

En del konsultasjoner ved 2 år ble avlyst, fikk derfor ikke delt ut invitasjon.

Det var iblant ikke tid.

Det har i perioder manglet infomateriale, og har derfor gitt ut bøker til konsultasjoner siden.

Det ble forsinkelser i utlevering da mange hadde telefonkonsultasjoner i den verste koronaperioden.

Delte ut mindre invitasjoner ved 2 år enn normalt grunnet redusert helsestasjonstilbud.

Delte ut bøker og snakket om språkutvikling.

Da bibliotekene stengte ned, fikk vi tilsendt bøkene til helsestasjonen, slik at vi delte ut bøkene istedenfor gavekort på boken de skulle få på biblioteket.

Boken ble delt ut på 8- eller 10-månederskontrollen, avhengig av hvilken kontroll barnet møtte fysisk på helsestasjonen (en av kontrollene ble ofte tatt på video). Bokstart-invitasjonen til 2-åringene ble litt forsinket da innkallinger av 2-åringene generelt ble litt utsatt.

Biblioteket var stengt en periode, og 2-åringene fikk ikke hentet bøkene sine i denne perioden. 1-åringene fikk bok på 1-årskontrollen, så for de ble det ingen justeringer.

Anbefalte å bruke nettjeneste.

2-årskonsultasjoner ble utsatt, og biblioteker var stengt. Da måtte de vente med å bruke gavekortet.

2-åringene fikk bok utlevert på helsestasjonen.

Q Vennligst fullfør denne setningen basert på din erfaring med Bokstart-prosjektet. Fra mitt perspektiv er Bokstart-prosjektet et initiativ som kan ...

A Åpne for dialog om språk og hvordan foreldrene kan jobbe med dette hjemme. Samtidig får de bøker som kan hjelpe dem å engasjere.

Ønsker at 4-åringene får utdelt bok på 4-årskonrollen. Tema er viktig å lese, og ser at mange ser mye på iPad.

Øke språkkompetanse og felles fokus med foreldre og barn.

Øke leseleden til barn og foreldre. Hjelp dem til felles fokus.

Øke leseleden hos barn.

Øke foreldrenes interesse for språkstimulering et godt verktøy for oss når det gjelder å snakke om temaet med foreldrene. Boka blir godt tatt imot.

Øke fokus på bøker og lesing for de aller minste.

Vært supert. Fått tilbakemelding fra foreldre som ikke ønsker boken fordi det står negativt om grønnsaker, jeg har dog ikke sett boken selv.

Være med å stimulere til leselyst og språkstimulering hos små barn. Lære det å bli glad i bøker og øke nysgjerrigheten hos barna.

Vært bra. Jeg har bare ikke hatt overskudd til å engasjere meg i det.

Videreføres. Man kan gjerne kanskje vurdere å bytte ut 2-årsboken med en annen etter hvert? En tilbakemelding fra en forelder var at boken «Æsj! sier Nora» ga barna ideer om bruken av ordet æsj, og at mye ble æsj etter å ha lest den. Generelt blir foreldrene og barna veldig glade for å kunne hente en bok på biblioteket, og vi er veldig stolte av å kunne vise frem biblioteket vårt.

Vi har ikke hatt samarbeid med barnehagene i forhold til bokprosjektet.

Utvikles til forskjellige alderstrinn videre, noen bøker for 12 måneder, noen for 15 måneder ...

Utvikle barns språkutvikling.

Styrke leseleden i familien.

Stimulere foreldre til å lese for barna sine.

Skape leseglede i familien.

Setter fokuset på språkutviklingen, men også at å lese bok bedrer samspillet med barnet.

Sette mer fokus på verdien av lesing for språkstimulering.

Sette fokus på betydningen av at foreldre leser mer for sine barn fra de er små. Det er også positivt ladet ved at jeg som helsesykepleier kan «gi» noe til foreldrene helt konkret.

Påvirke til at barn blir lest for av sine tilknytningsforeldre i større grad.

Oppmuntre til lesing med barna og sette boklesing på dagsorden.

Oppmuntre foreldrene til leseglede hos barna.

Oppfordre foreldre til å lese og bruke tid kun til lesing for barna, og være bevisst på forskjellige forstyrrelser rundt barna, f.eks. mobil, computer, tv.

Og bør videreføres. Vi har mye fokus på barn og språkutvikling, og det er veldig fint om de møter engasjerte ansatte på bibliotekene når de kommer dit. Mange trenger veiledning i hvilke bøker de bør velge til sitt barn.

Motivere familier til å lese for barna sine i tidlig alder og gi samspill med felles fokus.

Hjelpe foreldrene til å lese mer for sine barn.

Hjelpe foreldre med å starte tidlig med å lese for barna sine. Mange var ikke klar over at de kunne begynne å lese så tidlig. Fint å kunne gi ut bok for å illustrere mer hva vi snakket om.

Hjelpe familier til å bruke bøker mer aktivt i hverdagen.

Gi oss en fin inngang til å snakke med foreldre om språkutvikling, viktigheten av å lese, prate med barna, gode tips i heftet om språkstimulering til foreldre.

Gi leselyst til barna. Gi mulighet til å gå på biblioteket.

Gi bedre og tidligere språkutvikling hos barn. Det trygger flerkulturelle foreldre at det er riktig å snakke morsmål med barnet i tillegg til å lære norsk.

Gi barn leseglede fra tidlig alder.

Få foreldre til å se i bøker sammen med barna sine. Det er alltid fint å ha en fysisk ting å gi til foreldre. Det er heller ikke alle som har økonomi til å kjøpe bøker eller kjenner så godt til biblioteket. Når de får et gavekort, må de gå innom biblioteket. Da kan de bli kjent og skjønne hva det er.

Få foreldre til å forstå viktigheten av å lese for barna sine.

Få flere foreldre til å forstå viktigheten av å lese til og sammen med barnet.

Få flere foreldre til å lese for barna.

Fremme språkutviklingen til barn.

Fremme språkutviklingen og motivere foreldrene til å lese for sine barn.

Fremme lusten at lese og videre stimulere til forbedret språk, fremme relasjonen mellom barn og foreldre.

Fremme leseglede, sette fokus på språkutvikling hos små barn, også for foreldrene.

Fremme leseglede og få familier til å oppsøke biblioteket.

Fremme barns språkutvikling.

Fortsette for å stimulere til økt leseglede.

Fint tilbud for barn, foreldre og helsestasjon.

Fin måte å snakke om språkutvikling og bruk av bøker.

Bli permanent tilbud. Det er fint tilbud og fin måte å starte kunnskapsøkning hos barn og foreldre. Barn introduseres til kultur og språk, og det er fint å involvere bibliotekene som kulturelle samlingspunkt. Dette er for alle barn – alle kan ha glede av det, uansett økonomi i familien.

Bidra til å stimulere språkutviklingen hos barn og gi leseglede.

Bidra til økt leseglede hos barn.

Bidra til økt interesse for bøker til barn.

Bidra til felles fokus hos barn/foreldre på bøker.

Bidra til språkutvikling.

Bidra til et godt samarbeid med lokalt bibliotek.

Bidra til språk og glede over bøker.

Bidra til mer lese lyst hos barn og at foreldre og barn får en fin stund sammen.

Bidra til mer bevissthet hos foreldrene rundt språk og språkutvikling. At de forstår nytten og gleden av å se i bøker og lese, synge og rime sammen med barna sine.

Bidra til leseglede og bedre språk.

Bidra til et mer likt tilbud til alle barn. Gi foreldre kjennskap til utlån av bøker. Gjøre foreldre oppmerksomme på fordelene ved å lese for sine barn, spesielt de minste, som mange tror er for små til å ha glede av bøker.

Bidra positivt til barns språkutvikling.

Bidra til at foreldre blir mer bevisst nytten av å lese for barna sine.

Bevisstgjøre foreldre på viktigheten av å lese for sine barn, og en fin inngangsport for helsesykepleier å snakke om språkutvikling hos barnet på.

Bevisstgjøre foreldre om viktigheten av å lese for barn – både for kvalitetstid sammen og språkutvikling hos barnet.

Benyttes med noen justeringer.

... har vært veldig positivt mottatt her, og som jeg håper kan fortsette. Gjerne òg med et samarbeid opp mot 4-åringene.

... stimulere foreldre til å snakke mer med barna sine, lese mer for dem samt ha felles oppmerksomhet sammen med barna sine.

Q Har du noen innspill til forbedringer/endringer/kommentarer til prosjektet?

A Ønskelig med merking av hefter i forhold til hvilket språk det er på.

Ville gjerne ha noe på 4-årskontrollen, kanskje også noe for de med 2 eller flere språk i hjemmet. De har ofte mange spørsmål og bekymringer for at barnet ikke snakker godt nok norsk før skolestart.

Vi får noen kommentarer på at vi deler ut en bok hvor barnet sier æsj til mat.

Variere litt på pekebokens innhold og farger underveis, mange har søsken, og det blir samme bok på alle.

Tilbakemelding fra biblioteket om hvor mange som benytter seg av tilbudet der.

Synes i grunn det er bra som det er. Veldig fint å ha en bok å dele ut, da jeg tenker mange foreldre ikke nødvendigvis vil kjøpe en bok selv om vi oppfordrer til dette. De fleste foreldre er positive til prosjektet.

Som nevnt, eventuelt endre typen bok for 2 år. Gjerne en bok som passer til 2–3-åringene, siden mange av barna som kommer til oss på 2-årskontroll nærmer seg / har fylt 3 år, grunnet koronarelaterte forsinkelser. «Revungen» er veldig fin.

Samarbeid også opp mot 4-åringene.

Noe annet enn rever.

Jeg skulle ønske meg en bok til 4-åringene også, da de er mer opptatt av skjermbruk.

I vår bydel har vi ikke hatt noe samarbeid med barnehager eller biblioteket, selv om vi sender foreldrene til biblioteket for å hente en bok.

Håper prosjektet fortsetter.

Har fått tilbakemelding om at barna liker bøkene som gis ut. Skulle veldig gjerne hatt en bok å gi ut til 4-åringene også.

Hadde aldri hørt om det før jeg begynte å jobbe på helsestasjon. Man kunne satt opp info om dette på informasjonskanalene på tv som er satt opp på fastlegekontor, venterom på legevakt, på nettsiden til Ammehjelpen og Helsedirektoratet.

Gjerne høre mer om forskningen som ligger til grunn for at prosjektet startet. Denne informasjonen er viktig at jeg også videreformidler til foreldrene.

Fortsett å oppmuntre til å lese bøker.

Fornøyd.

Flere språk.

Er fornøyd med prosjektet.

Det hadde vært fint om helsestasjonen i fremtiden kunne få bøker eller bokgavekort som i dette prosjektet. Hit kommer nesten alle familier med barna sine, så vi vil nå ut til de fleste. På den måten vil vi også kunne introdusere flere for biblioteket, hvis vi kan gi et gavekort som familiene må til biblioteket for å løse ut. Med en fysisk gave, som en bok, vil vi også lettere nå inn til foreldre med viktigheten av å lese/snakke med barna (og ikke bruke iPad/mobil). De fleste blir også veldig glade/takknemlige når de får boken/bokgavekortet.

Dele bøker.

Bøker med vanlige bilder, ikke tegninger.

Begrenset tid gjør at det ikke alltid huskes.

«Æsj! sier Nora» kan være litt for avansert for noen 2-åringer. Det er veldig individuelt. Noen 2-åringer viser mer interesse for enklere bøker ved den alderen.

Tillegg 3: Intervjuspørsmål til foreldrene

1. Hvor gammel er barnet ditt?
2. Er det en gutt eller jente?
3. Hvor mange søsken har han/hun? Er de yngre eller eldre?
4. Leser du til barnet ditt på norsk eller et annet språk?
5. Vet du ca. hvor mange barnebøker du har hjemme?
6. Husker du når du fikk invitasjonen til å bli med i Bokstart-prosjektet?
7. Hvordan opplevdes utdelingen av invitasjonen til Bokstart-prosjektet påhelsestasjonen?
(Ga helsesykepleier informasjon om hva prosjektet innebar?
Mottok du informasjon fra sykepleier eller andre?)
8. Fortalte helsesykepleier at det finnes en sammenheng mellom lesing og språkutvikling?
9. Hva synes du om informasjonen hun ga (om lesing)? (Kom det tydelig frem ved helsestasjonen at de inviterte dere til besøk hos biblioteket for å motta boken «Æsj! sier Nora»?)
10. Hva synes du om boken? (Likte du illustrasjonene/bildene? Var den lett å lese? Syntes du det var en interessant/morsom historie?)
11. Hvordan er ditt eget forhold til lesing?
Leser du ofte?
Hvilke typer bøker? (Sjanger; krim, biografi, poesi)
Bruker du noen gang biblioteket til å låne bøker (til deg selv)?
Kjenner du til bibliotekenes andre tilbud? (Som felles møtearena, arrangementer, lesestunder for barn i alderen 0-3 år osv.?)
Diskuterer du noen gang bøker du har lest, med familien eller vennene dine?
12. Leser du bøker sammen med barna? (Hvis nei, gå videre til spørsmål 22.)
13. Liker barnet ditt at dere leser sammen? (Tar barnet initiativ, og i så fall hvordan? Blir fort rastløs?)

14. Hvordan pleier barnet å delta? (Med å peke, bla, snakke om illustrasjonene, beskrive fargene, trykke på lyd?)
15. Hvordan opplever du å lese sammen med barnet ditt? (Koselig, fin stund sammen)
16. Leser dere bildebøker? (Hvor ofte?)
17. Leser dere noen ganger digitale bøker?
18. Har du noen favorittbarnebøker? (Tittel / type bok; bildebok, digital, bok med lyd) Er de dine favoritter eller barnets favoritter?
19. Hvorfor liker du eller barnet ditt denne boken / disse bøkene? (Spennende bøker, humor, god moral, passe med tekst)
20. Hva kan være en kilde/årsak/grunn til utfordring eller frustrasjon? (For mye tekst, lyd)
Hva er kilde/årsak/grunn til glede og ro? (Kos / slappe av)
21. Hvordan opplever du (som forelder) at bøker kan brukes for å utvikle en god relasjon med barnet? (Interessere seg om noe sammen, fin stund)
22. Tror du at det å få denne boken har endret noe når det gjelder lesing hjemme?
23. Hvis du måtte fullføre denne setningen, hva ville du si?
Min generelle opplevelse av Bokstart som prosjekt er ...

**Kan vi bruke det som et sitat fra deg?
(Brukes i en rapport - anonymt)**

Ja   Nei

